

Razvoj i perspektiva ruralnog turizma u Primorsko - goranskoj županiji

Filip, Radeljak

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:191:536548>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-21**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Diplomski sveučilišni studij

FILIP RADELJAK

**Razvoj i perspektiva ruralnog turizma u Primorsko - goranskoj
županiji**

**Development and perspective of rural tourism in Primorje-Gorski
Kotar County**

Diplomski rad

Opatija, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Diplomski sveučilišni studij
Menadžment u turizmu

**Razvoj i perspektiva ruralnog turizma u Primorsko - goranskoj
županiji**

**Development and perspective of rural tourism in Primorje-Gorski
Kotar County**

Diplomski rad

Kolegij:

Ruralni turizam

Student:

Filip Radeljak

Mentor:

Prof. dr. sc. Romina Alkier

Matični broj:

DS3823/22

Opatija, srpanj 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI UNIVERSITY OF RIJEKA
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
FACULTY OF TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT
OPATIJA, HRVATSKA CROATIA

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG DIPLOMSKOG RADA

Filip Radeljak

DS3823/22

(ime i prezime studenta)

(matični broj studenta)

Razvoj i perspektiva ruralnog turizma u Primorsko - goranskoj županiji

(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradilo, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor diplomskog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa diplomskim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog diplomskog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, _____ 06.09.2023. _____

SAŽETAK

Ruralni turizam predstavlja značajan sektor u turističkoj industriji s važnom ulogom i brojnim koristima za zajednice u ruralnim područjima. Kada turisti posjete ruralna područja, podržavaju lokalno gospodarstvo na mnoge načine. Osim toga, ruralni turizam doprinosi razvoju tih područja i poboljšanju životnog standarda lokalnih zajednica.

Primorsko-goranska županija, smještena na sjeveru Hrvatske, graniči s Republikom Slovenijom na sjeveru, Istarskom županijom na zapadu, Karlovačkom županijom na istoku, te Ličko-senjskom i Zadarskom županijom na jugoistoku. Ova regija ima izrazito turistički orijentiranu obalu i unutarnji dio te nudi mnogo raznolikih turističkih atrakcija. Unatoč ulaganjima u razvoj turizma, Primorsko-goranska županija još uvijek ima potencijal za bolje pozicioniranje na suvremenim tržištima. Ključni faktor za turizam u ovoj regiji je povoljna klima koja je privukla prve turiste prije više od 160 godina.

Ruralni turizam u ovoj županiji ima ogroman potencijal za poticanje lokalnog ekonomskog rasta i društvenih promjena. Ovaj oblik turizma doprinosi bruto domaćem proizvodu, otvara nova radna mjesta i pomaže u suzbijanju sezonalnosti u turizmu. Međutim, agroturizam, kao specifična grana ruralnog turizma, još nije dovoljno razvijen u ovoj regiji.

Unatoč tome, postoje inicijative za intenzivniji razvoj agroturizma u budućnosti, potaknute bogatom bioraznolikošću i povoljnim geografskim položajem ovog područja. Očekuje se da će daljnji razvoj ruralnog turizma, uključujući agroturizam, doprinijeti ekonomskom prosperitetu i očuvanju prirodne ljepote Primorsko-goranske županije.

Ključne riječi: ruralni turizam, Primorsko – goranska županija, pozicioniranje, budući razvoj.

SUMMARY

Rural tourism represents a significant sector in the tourism industry with an important role and numerous benefits for communities in rural areas. When tourists visit rural areas, they support the local economy in many ways. In addition, rural tourism contributes to the development of these areas and the improvement of the living standards of local communities.

The Primorje-Gorski Kotar County, located in the north of Croatia, borders the Republic of Slovenia to the north, Istria County to the west, Karlovac County to the east, and Lika-Senj and Zadar County to the southeast. This region has a highly tourist-oriented coast and interior and offers many diverse tourist attractions. Despite the investments in the development of tourism, the Primorje-Gorski Kotar County still has the potential for better positioning in modern markets. A key factor for tourism in this region is the favorable climate that attracted the first tourists more than 160 years ago.

Rural tourism in this county has enormous potential for stimulating local economic growth and social change. This form of tourism contributes to the gross domestic product, creates new jobs and helps to suppress seasonality in tourism. However, agritourism, as a specific branch of rural tourism, is not yet sufficiently developed in this region.

Despite this, there are initiatives for more intensive development of agritourism in the future, stimulated by the rich biodiversity and favorable geographical location of this area. It is expected that the further development of rural tourism, including agrotourism, will contribute to the economic prosperity and preservation of the natural beauty of the Primorje-Gorski Kotar County.

Keywords: rural tourism, Primorje-Gorski Kotar County, positioning, future development.

SADRŽAJ:

SAŽETAK	
I SUMMARY	
II	4
2. DEFINIRANJE RURALNOG TURIZMA.....	4
2.1. Pojmovno određenje ruralnog turizma	5
2.2. Oblici ruralnog turizma	8
2.3. Razvoj ruralnog turizma	12
2.4. Ruralni turizam kao čimbenik ruralnog razvoja	13
3. OSNOVNE ODREDNICE PRIMORSKO – GORANSKE ŽUPANIJE	16
3.1. Položaj Primorsko - goranske županije	16
3.2. Turističke atrakcije Primorsko - goranske županije.....	18
3.3. Turistička kretanja Primorsko - goranske županije	20
3.3.1. Turistička ponuda Primorsko - goranske županije	21
3.3.2. Turistička potražnja Primorsko - goranske županije	23
4. STANJE RURALNOG TURIZMA PRIMORSKO – GORANSKE ŽUPANIJE.....	24
4.1. Strategija razvoja ruralnog turizma Primorsko - goranske županije	26
4.2. Aktualno stanje ruralnog turizma Primorsko - goranske županije	28
4.3. Važnost zaštićenih područja za razvoj ruralnog turizma Primorsko - goranske	30
županije.....	30

5. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE STAVA ISPITANIKA PREMA STANJU I PERSPEKTIVI RURALNOG TURIZMA PRIMORSKO – GORANSKE ŽUPANIJE	32
5.1. Metodologija istraživanja	32
5.2. Rezultati istraživanja	33
5.3. Ograničenja i preporuke istraživanja	44
6. PERSPEKTIVE BUDUĆEG RAZVOJA RURALNOG TURIZMA PRIMORSKO – GORANSKE ŽUPANIJE	45
6.1. Mogućnost razvoja ruralnog turizma Primorsko - goranske županije.....	46
6.2. Perspektiva ruralnog turizma Primorsko - goranske županije.....	49
7. ZAKLJUČAK	50
POPIS LITERATURE.....	54
POPIS ILUSTRACIJA	55
PRILOZI	56
1. UVOD	1

1. UVOD

Turizam predstavlja veliki potencijal koji se odnosi na poticanje gospodarskog rasta te društvene promjene u ruralnim područjima jer pridonosi lokalnom gospodarstvu, podupire lance vrijednosti drugih proizvoda, raspodjeljuje koristi na sezonska i geografska područja te promiče očuvanje kulturne i prirodne baštine.

Ruralni turizam je oblik turizma koji nadilazi gradske odmore i popularne turističke atrakcije. Ruralni turizam može se definirati putovanjem prema prirodnim mjestima koja nisu urbanizirana. Takva mjesta su često usko povezana sa poljoprivredom te imaju mali broj stanovnika poput sela, vikendica, farmi, rančeva, eko kolibi i slično. Moguće aktivnosti na ruralnom putovanju su kampiranje, planinarenje, sportovi na otvorenom i provođenje vremena u povezanosti s prirodom. Odnosi se na etičan i održiv turizam, putovanja izvan utabanih staza, aktivnosti na otvorenom i sport te boravak u prirodi. Ima veliki potencijal da putovanje učini odgovornijim i bogatijim iskustvom.

Predmet ovog diplomskog rada je analiza razvoja i perspektive ruralnog turizma u Primorsko – goranskoj županiji.

Cilj diplomskog rada je analizirati pojam ruralnog turizma, oblika ruralnog turizma, osnovnih odrednica Primorsko – goranske županije te mogućnost i perspektive razvoja ruralnog turizma Primorsko - goranske županije.

Problem istraživanja odnosi se na činjenicu kako je riječ o neistraženoj tematici te su stoga izvori dostupni prvenstveno na stranim jezicima.

Temeljna istraživačka pitanja u ovom radu su:

1. Kakvo je stanje turističke ponude i potražnje Primorsko – goranske županije?
2. Što predviđa strategija razvoja ruralnog turizma Primorsko - goranske županije?

3. Kakvo je aktualno stanje ruralnog turizma Primorsko - goranske županije?
4. Što je pokazalo empirijsko istraživanje stava ispitanika prema stanju i perspektivi ruralnog turizma Primorsko – goranske županije?
5. Kakva je perspektiva razvoja ruralnog turizma Primorsko - goranske županije?

Tokom procesa izrade ovog diplomskog rada, autori su se oslonili na raznoliku literaturu koja obuhvaća stručne i znanstvene knjige te relevantne članke. Ova literatura bila je od suštinskog značaja za istraživanje provedeno u okviru diplomskog rada, a obuhvaćala je područja relevantna za temu rada.

Kako bi se temeljito istražila tema, koristili su se i internetski izvori, kao i članci koji su se bavili ključnim pojmovima i konceptima koji su se pojavljivali u radu.

U procesu izrade rada, korištene su dvije glavne vrste izvora podataka:

- Sekundarni izvori podataka: Ovi izvori obuhvaćaju literaturu i istraživanja koja su već provedena u vezi s ruralnim turizmom. Ovi sekundarni izvori pružili su teorijski okvir i kontekst za istraživanje. Analiza i sinteza ovih izvora pomogli su autorima da razumiju postojeće stanje i koncepte u ruralnom turizmu.
- Primarni izvori podataka: Autori su također proveli vlastito anketno istraživanje kako bi prikupili relevantne podatke i informacije. Istraživanje je provedeno putem anketa koje su distribuirane anonimno putem e-maila i društvenih mreža. Metode koje su korištene u ovom istraživanju uključuju metodu anketiranja, induktivnu i deduktivnu metodu, metodu deskripcije i analize, komparativnu metodu te statističku metodu za analizu prikupljenih podataka.

Važno je napomenuti da su autori osigurali anonimnost sudionika ankete kako bi osigurali iskrene odgovore i povjerenje sudionika. Ispitanici su dobili poveznicu preko e-maila i društvenih mreža kako bi sudjelovali u istraživanju. Kombinacija sekundarnih i primarnih izvora podataka omogućila je autorima da istraže temu temeljito, te da analiziraju postojeće teorije i empirijske podatke kako bi iznijeli relevantne zaključke u sklopu diplomskog rada.

Diplomski rad s naslovom „Razvoj i perspektive ruralnog turizma u Primorsko – goranskoj županiji“ strukturno je podijeljen u sedam poglavlja koja su međusobno povezana.

Kod prvog djela rada, „*Uvoda*“, istaknulo se predmet istraživanja, definirani su ciljevi te svrha rada, korištene znanstvene metode te je definirana struktura diplomskog rada po poglavljima unutar rada.

U drugom dijelu pod naslovom „**Definiranje ruralnog turizma**“ analizira se pojam ruralnog turizma, oblici ruralnog turizma, razvoj ruralnog turizma te ruralni turizam kao čimbenik ruralnog razvoja.

„**Osnovne odrednice Primorsko – goranske županije**“ je naslov trećeg dijela u kojem se analizira položaj Primorsko - goranske županije, turističke atrakcije Primorsko - goranske županije te turistička kretanja Primorsko - goranske županije - turistička ponuda Primorsko - goranske županije i turistička potražnja Primorsko - goranske županije.

Četvrti dio nosi naslov „**Stanje ruralnog turizma Primorsko – goranske županije**“ te se u tom poglavlju analizira strategija razvoja ruralnog turizma Primorsko - goranske županije, aktualno stanje ruralnog turizma Primorsko - goranske županije te važnost zaštićenih područja za razvoj ruralnog turizma Primorsko - goranske županije.

Peti dio rada „**Empirijsko istraživanje stava ispitanika prema stanju i perspektivi ruralnog turizma Primorsko – goranske županije**“ analizira metodologiju provedenog istraživanja, rezultate istraživanja te ograničenja i preporuke istraživanja.

Šesti dio rada pod naslovom „**Perspektive budućeg razvoja ruralnog turizma Primorsko – goranske županije**“ analizira mogućnosti razvoja ruralnog turizma Primorsko - goranske županije te perspektiva ruralnog turizma Primorsko - goranske županije.

Zaključak se može definirati završnim dijelom diplomskog rada. U zaključku su istaknuti najvažniji zaključci do kojih se došlo kroz analizu dostupne literature te provedenog anketnog istraživanja.

2. DEFINIRANJE RURALNOG TURIZMA

Stručnjaci se do sada nisu usuglasili oko točne definicije ruralnog turizma te se vezano za ovaj pojam javlja čitav niz različitih pojmova. Ruralni turizam se odvija na seoskim gospodarstvima te da je temeljen na odgovarajućem iskorištavanju ruralnih prostora za turističke ponude. Ruralni turizam se, kao što ste naveli, ističe svojim karakteristikama koje ga razlikuju od turizma u urbanim područjima ili masovnog turizma.

Ruralni turizam se fokusira na seoska gospodarstva, seoske zajednice i prirodne ljepote koje se nalaze izvan urbanih područja i gradova. Ovdje turisti traže iskustvo života na selu i povezanost s prirodom. Ruralni turizam obično nije masovni oblik turizma. Umjesto toga, cilj mu je pružiti gostima intimnije i autentičnije iskustvo, izbjegavajući gužve i komercijalizaciju koja često karakterizira velike turističke destinacije.

Ruralni turizam često se temelji na tradicionalnom načinu života i kulturi ruralnih zajednica. Turisti mogu sudjelovati u lokalnim običajima, kušati tradicionalnu hranu i naučiti o lokalnoj povijesti i baštini. Osim kulturnih iskustava, ruralni turizam često uključuje aktivnosti u prirodi. To mogu biti planinarenje, biciklizam, jahanje ili istraživanje prirodnih ljepota kao što su planine, jezera i šume.

Održivost je ključna komponenta ruralnog turizma. Očuvanje prirodnog okoliša i podrška lokalnim zajednicama važni su principi ovog oblika turizma. Ruralni turizam nudi putnicima priliku za bijeg iz urbanog okoliša, povezivanje s prirodom i lokalnom kulturom te iskusiti mir i autentičnost seoskog života. Ovaj oblik turizma igra važnu ulogu u razvoju ruralnih područja i očuvanju tradicije, dok istovremeno promovira održivi pristup turizmu.

Pripadnost ruralnim prostorima odnosi se na pripadanje rurisima, selima, seoskim zajednicama te ruralnim prostorima. Pritom ruralnost karakterizira promjenjivost prostora i vremena. S obzirom da ruralne destinacije karakteriziraju odgovarajuće prirodne ljepote i specifični načini života u zadnje vrijeme dolazi do značajnog razvoja koncepta ruralnog turizma.

U daljnjem tekstu će se detaljnije istražiti ruralni turizam, različiti oblici koje on može imati, proces razvoja ruralnog turizma, te kako ruralni turizam može djelovati kao ključni čimbenik u promicanju i podršci ruralnom razvoju.

2.1. Pojmovno određenje ruralnog turizma

U današnjem vremenu, razvoj turizma donosi nove i aktualne oblike turističkih iskustava. Tijekom godina, turisti su postali sve zahtjevniji u pogledu zadovoljenja svojih potreba i želja, što rezultira potrebom za oblikovanjem turističkog proizvoda koji će udovoljiti njihovim zahtjevima. To dovodi do klasifikacije turističkog tržišta na temelju potreba turista, što stvara različite specifične oblike turizma.

Jedna od važnih karakteristika turističkog tržišta je zadovoljenje turističkih potreba. Moderni putnici žele napustiti svoje svakodnevno okruženje i iskusiti turističke destinacije koje će ispuniti njihove želje i potrebe. Turističke usluge su obično stacionarne i čekaju dolazak potrošača koji moraju putovati kako bi ih iskoristili i platili.

Turistička ponuda se povezuje s potražnjom putem različitih kanala i metoda. Ovdje igra ključnu ulogu uloga turističkih posrednika koji pomažu u povezivanju ponude i potražnje, omogućavajući tržištu da funkcionira i zadovoljava potrebe svih strana. Specifični oblici turizma mogu se definirati prema grupama turističkih kretanja potaknutih dominantnim turističkim motivima. Ti motivi potiču turiste na putovanje u određene destinacije čije su turističke ponude prilagođene kako bi zadovoljile njihove specifične interese i želje.

Ruralni turizam se definira skupnim nazivom koji se odnosi na brojne aktivnosti te oblike turizma na ruralnim prostorima. Ruralni turizam se stoga određuje kroz prirodne i kulturne resurse koji se nalaze na ruralnim područjima. Upravo ti resursi se smatraju dobrim temeljem za razvoj ruralnog turizma.¹

Nadalje, pojam ruralnog turizma se često zamjenjuje i veže uz termine poput:

- seoskog turizma,
- seljačkog turizma,
- ekoturizma,
- prirodnog turizma,
- agoturizma,
- zelenog turizma.

¹ Ružić, P. (2010.): „Ruralni turizam“, Sociologija i prostor, Vol. 48., No. 186., str. 142.

Bitno je istaknuti kako je ruralni turizam, na razini Vijeća Europe, definiran turizmom koji se odnosi na sve aktivnosti ruralnog područja. To se ne odnosi samo na aktivnosti koje se karakterizira farmerskim ili agroturizmom.²

Također, na temelju definicije Vijeća Europe, ruralni turizam se može definirati turizmom seoskog područja s svim aktivnostima koje se provode na tim mjestima. Ključne karakteristike ovog turizma odnose se na mirnu sredinu, nepostojanje buke, očuvanost okoliša, komunikaciju s domaćinima, domaću hranu te upoznavanje s svakodnevnim zadacima.³

Kao što je ranije navedeno za opisivanje turističkih aktivnosti ruralnog područja koriste se različiti termini kao što je agroturizam, turizam seoskog imanja, ruralni turizam, meki turizam, alternativni turizam, eko-turizam i nekoliko drugih. Sve te termine karakterizira različitost značenja od jedne zemlje do druge, pa čak i od jedne zemlje u drugu. Pojam ruralni turizam usvojila je Europska zajednica (EZ) za označavanje svih turističkih aktivnosti u ruralnom području.

Različite procjene sugeriraju da turizam ruralnih područja sačinjava od 10 do 2 posto cjelokupnih turističkih aktivnosti. Istraživanje Eurobarometra potvrdilo je kako 23 posto europskih turista svake godine kao svoje odredište bira selo ili ruralno područje. U ruralnim područjima dolazi do odvijanja raznih kulturnih i prirodnih aktivnosti. Ruralni okoliš karakterizira duga povijest upravljanja sa rekreacijskim svrhama. Pritom je ovaj simbiotski odnos karakterizirao i važan utjecaj prema okolišu i prema aktivnostima.³

Nadalje, na selu se nalazi niz turističkih i rekreacijskih aktivnosti. Te aktivnosti može se kategorizirati na temelju njihove prirode. Vrste djelatnosti ruralnog turizma su sljedeće:⁵

- obilazak,
- kulturne aktivnosti,
- djelatnosti vezane uz vodu,
- zdravstvene djelatnosti,
- aktivnosti u zraku,
- pasivne aktivnosti,
- sportske aktivnosti,

² Council of Europe- <http://www.archive-it.org/collections/1966> (pristupljeno 15.06.2023.) ³Ibid.

³ Tourism notes- <https://tourismnotes.com/rural-tourism/> (pristupljeno 15.06.2023.)

⁵Ibid.

- značajni događaji,
- poslovne aktivnosti.

Obilazak uključuje razne turističke aktivnosti kao što su planinarenje, jahanje, putovanje ciganskim karavanama, motorizirano putovanje, obilazak malog sela/grada, biciklizam, avanturistički odmor ili odmor u divljini. Razne turističke aktivnosti povezane s kulturom nalaze se u ruralnim područjima. Arheologija, istraživanja ruralne baštine na lokacijama restauracije, muzeji, tečajevi zanata, radionice umjetničkog izražavanja neki su od primjera kulturnih aktivnosti ruralnog turizma.⁴ Ribolov, plivanje, riječni turizam, vožnja kanuom, kajakom, jedrenje na dasci, utrke gliserima, jedrenje neki su od primjera aktivnosti ruralnog turizma vezanih uz vodu. Različite sportske aktivnosti ruralnog turizma nalaze se u ruralnim područjima. Neki primjeri su rupa, penjanje po stijenama, orijentacijsko trčanje, tenis, golf, skijaški spust niskog intenziteta i lov.

Aktivnosti vezane uz zdravlje kao što su fitness trening, jurišni tečaj, toplice i lječilišta popularne su aktivnosti ruralnog turizma. Velika skupina turista putuje u ruralna područja isključivo radi poboljšanja zdravlja kroz aktivnosti zdravstvenog turizma. Pasivne aktivnosti, kao što su opuštajući odmor u ruralnom okruženju, proučavanje prirode na otvorenom (uključujući promatranje ptica i fotografiranje) te uvažavanje krajolika, predstavljaju neke od poznatih aktivnosti koje su karakteristične za ruralni turizam.

Ruralni turizam ima ključnu ulogu i donosi brojne koristi zajednicama u ruralnim područjima. Kada turisti posjećuju ruralna područja, njihova prisutnost podržava lokalno gospodarstvo na različite načine. Osim toga, ruralni turizam doprinosi razvoju ruralnih područja i poboljšanju životnog standarda lokalnih zajednica.

Opuštanje u mirnom ruralnom okruženju, istraživanje prirodnih ljepota na otvorenom i aktivnosti poput promatranja ptica ili fotografiranja pružaju turistima priliku da se povežu s

⁴ Ibid.

prirodom i iskuse autentične trenutke izvan urbanog okruženja. Ovo iskustvo može biti blagotvorno za mentalno zdravlje i osvježanje duha.

Pored toga, ruralni turizam može potaknuti očuvanje prirodne okoline i tradicionalnog načina života u ruralnim područjima, doprinoseći održivosti i dugoročnom prosperitetu tih zajednica. Stoga, ruralni turizam igra važnu ulogu u stvaranju ravnoteže između očuvanja prirodnih resursa i razvoja lokalnih ekonomija.

Nadalje, neke od važnosti i prednosti ruralnog turizma su sljedeće:⁵

- osigurava izvor novih, alternativnih ili dopunskih prihoda i zaposlenja u ruralnim područjima,
- ruralni turizam potiče razvoj infrastrukture u ruralnim područjima,
- smanjuje rodnu i drugu društvenu moć,
- potiče kolektivno zajedništvo,
- oživljava lokalnu kulturu,
- usađuje osjećaj lokalnog ponosa, samopoštovanja i identiteta,
- doprinos očuvanju i zaštiti,
- povećanje životnog standarda lokalne zajednice,
- pomaže u obnovi i ponovnoj upotrebi napuštenih nekretnina,
- osigurava mogućnosti za zadržavanje stanovništva u područjima koja bi inače mogla doživjeti depopulaciju,
- ponovno naseljavanje područja.

Ruralni turizam je sve veći oblik turizma. Ne radi se samo o boravku na farmama ili posjetima ruralnim područjima. To je više od toga. Ruralni turizam koristi zajednici domaćinu ruralnih područja kao i okolnom prirodnom okolišu očuvanjem i očuvanjem prirodnih resursa.

2.2. Oblici ruralnog turizma

⁵ Ibid.

Podjela turizma na temelju različitih oblika postala je važna krajem 20. stoljeća kako bi se udovoljilo različitim zahtjevima turista. Na taj način razvijeno je više oblika turizma koji su odražavali specifične potrebe različitih skupina turista, kao što su nautičari, sportaši, lovci, sudionici kongresa, poslovni putnici, ljubitelji kulturnih događanja, obitelji s djecom, vjernici i drugi. Turistička ponuda i proizvod su se prilagodili kako bi zadovoljili te različite potrebe, što je rezultiralo raznim oblicima turizma.

Kada je riječ o ruralnom turizmu, postoje različiti oblici koje on može poprimiti. Jedan od najpopularnijih oblika je seljački turizam, poznat i kao agroturizam, koji se odvija na seoskim gospodarstvima. Osim toga, postoje i drugi oblici ruralnog turizma koji uključuju različite aspekte ruralnog života i prirodnih ljepota. Svi ovi oblici ruralnog turizma pružaju turistima priliku da iskuse autentični način života u ruralnim područjima te uživaju u prirodnim ljepotama i kulturnim bogatstvima tih regija. Ostali oblici se također realiziraju u sklopu ruralnih prostora koji se nalaze izvan seljačkih gospodarstava.⁶

Raznolikost atrakcija uključenih u ruralni turizam uključuje:⁷

- turizam baštine,
- eko turizam,
- agroturizam.

Turizam baštine odnosi se na putovanja u slobodno vrijeme čija je primarna svrha doživljavanje mjesta i aktivnosti koji predstavljaju prošlost. Turizam baštine označava putovanje s prvenstvenom svrhom istraživanja povijesti i baštine nekog mjesta. To može značiti jednostavno razgledavanje poznate povijesne arhitekture, posjet lokalnim muzejima koji dokumentiraju prošlost kroz artefakte, umjetnine i književne ostatke, ili čak nešto tako neobično kao što je kušanje autentičnih povijesnih recepata u mjestu njihova podrijetla.⁸ Ljudi često kombiniraju svoju ljubav prema povijesti s drugim turističkim užicima poput kupovine, posjeta zabavnom parku i boravka u luksuznim odmaralištima. Tako su mjesta koja imaju bogato

⁶ Demonja, D., Ružić, P. (2010.): „Ruralni turizam u Hrvatskoj“, Zagreb: MERIDIJANI, str. 25.

⁷ Wilson, S., et.al. (2001.): „Factors for success in rural tourism development“, J. Travel Res. 2001, Vol. 40., str. 133.

⁸ eTravel - <https://www.etravel.com/explore/travel-industry/what-is-heritage-tourism/> (pristupljeno 16.06.2023.)

nasljeđe, a koja su u isto vrijeme osmislila dobru turističku infrastrukturu za sve kategorije turista, najbolje ocijenjena u smislu popularnosti kao turističke destinacije. Može se uzeti za primjer Budimpeštu – grad nudi neke čudesne užitke, uključujući arhitektonsku veličanstvenost i povijesne kupke koje vraćaju u prošlost – a sve to postaje još primamljivije u kombinaciji s fantastičnim noćnim životom, čiji su zaštitni znak ruševine pubova istaknuti dio.

Druga velika vrsta aktivnosti ruralnog turizma je turizam/ekoturizam temeljen na prirodi (ponekad se naziva i turizam temeljen na rekreaciji), koji se odnosi na proces posjećivanja prirodnih područja u svrhu uživanja u krajoliku, uključujući biljni i životinjski svijet.

Turizam temeljen na prirodi može biti ili pasivan, u kojem promatrači striktno promatraju prirodu, ili aktivan (posljednjih godina sve popularniji), gdje sudionici sudjeluju u rekreaciji na otvorenom ili aktivnostima pustolovnog putovanja.

Ekoturizam predstavlja spoj očuvanja okoliša, potreba zajednica i održivog načina putovanja. Svrha ekoturizma je da svi sudionici, uključujući organizatore, sudionike i lokalne zajednice, usvoje određena načela kako bi osigurali da turizam bude ekološki i društveno odgovoran. Evo nekoliko ključnih načela ekoturizma: ⁹

- Minimiziranje utjecaja: Organizatori ekoturizma trebaju poduzeti mjere kako bi smanjili fizičke, društvene, bihevioralne i psihološke utjecaje turizma na okoliš i lokalne zajednice. To uključuje brigu o prirodi, kulturi i ljudima koji žive u destinaciji.
- Razvijanje svijesti i poštovanja: Ekoturizam treba poticati ekološku i kulturnu svijest i poštovanje među posjetiteljima i domaćinima. Razumijevanje važnosti očuvanja okoliša i kulture ključno je za uspješan ekoturizam.
- Pozitivna iskustva: Ekoturizam treba pružiti pozitivna iskustva kako posjetiteljima tako i lokalnim zajednicama. To uključuje autentične i obogaćujuće doživljaje prirode i kulture.
- Financijska podrška za očuvanje: Ekoturizam bi trebao pridonijeti financijskoj podršci očuvanju prirodnih i kulturnih resursa destinacije.

⁹ The international ecotourism society - <https://ecotourism.org/what-is-ecotourism/> (pristupljeno 16.06.2023.)

- Korist za lokalno stanovništvo: Ekoturizam bi trebao donijeti ekonomske koristi lokalnom stanovništvu i poticati razvoj lokalne zajednice.
- Edukativna iskustva: Posjetiteljima treba pružiti edukativna iskustva koja pomažu povećati njihovu osjetljivost na političku, ekološku i društvenu situaciju u zemlji domaćinu.
- Niski utjecaj infrastrukture: Objekti i infrastruktura u ekoturizmu trebaju imati minimalan utjecaj na okoliš.
- Partnerstvo s lokalnim zajednicama: Organizatori ekoturizma trebaju priznati prava i duhovna uvjerenja starosjedačkih naroda u zajednici i surađivati s njima kako bi osnažili zajednicu.

Ova načela pomažu osigurati da ekoturizam bude održiv, koristan za okoliš i lokalne zajednice, te obogaćujuć za posjetitelje.

Treći značajan oblik turizma je agroturizam, koji uključuje posjet farmi ili bilo kojoj poljoprivrednoj, hortikulturnoj ili agro-poslovnoj aktivnosti s ciljem uživanja, obrazovanja ili aktivnog sudjelovanja u aktivnostima farme ili poljoprivredne operacije.¹⁰ Agroturizam omogućuje posjetiteljima da se povežu s ruralnim okruženjem, upoznaju se s poljoprivrednim procesima i tradicionalnim načinom života na selu te uživaju u autentičnom iskustvu na farmi. Ovaj oblik turizma često potiče interakciju između posjetitelja i lokalnih poljoprivrednika, pružajući im priliku da nauče o uzgoju usjeva, brizi o životinjama ili čak sudjeluju u aktivnostima poput berbe voća ili pripreme tradicionalnih jela. Agroturizam također može promicati očuvanje ruralnih područja i tradicionalnih poljoprivrednih praksi dok istovremeno pruža posjetiteljima nezaboravna i edukativna iskustva.. Uključuje sudjelovanje u širokom rasponu aktivnosti na farmama, uključujući poljoprivredne tržnice, farme za maženje životinja,

¹⁰ Wilson, S., et.al. (2001.), op.cit., str. 133.

šstandove uz cestu i operacije odabira po svome, noćenje na farmi ili ranču i drugi posjeti farmi i posjećivanje festivala, muzeja i drugih sličnih atrakcija povezanih s poljoprivredom.

2.3. Razvoj ruralnog turizma

Razvoj ruralnog turizma više je od planiranog procesa. Koristeći pristup orijentiran na aktere, može se promatrati kao dinamičan, tekući društveno konstruiran i dogovoren proces koji uključuje mnoge društvene aktere koji ga kontinuirano preoblikuju i transformiraju kako bi ga prilagodili svojim percepcijama, potrebama, vrijednostima i programima.¹¹ Nadalje, ruralni turizam smatra se oblikom turizma s velikim potencijalom, pojačan potražnjom za održivijim rješenjima koja se temelje na prirodi, te može doprinijeti otpornosti teritorija. Ruralno područje nije nužno turistička destinacija, ali bi to moglo postati ako su poljoprivredna poduzeća voljna diversificirati svoje gospodarske aktivnosti ulaganjem u ruralni turizam, a lokalni akteri pružaju aktivnu potporu i sudjelovanje.

Od 1980-ih, europska i talijanska ruralna područja doživjela su duboku promjenu koju je karakterizirala potreba za multifunkcionalnom vizijom poljoprivrede, ponovnim povezivanjem poljoprivrednih aktivnosti s društvom i stvaranjem gospodarskih prilika za ruralne zajednice. Ova vizija je otvorila put netradicionalnim strategijama za održavanje ruralnih zajednica, a posebno za ruralni turizam i povezane poduzetničke mogućnosti. Ojačao je ulogu poljoprivrednih gospodarstava kao središnjih igrača u lokalnom ruralnom gospodarstvu i razvoju turizma, proširujući njihove ciljeve.

Zapravo, farme (očekuje se da) postanu mjesto gdje se uz poljoprivrednu proizvodnju odvija nekoliko aktivnosti. Primjeri uključuju obrazovne aktivnosti (npr. obrazovanje na farmi, poljoprivredni vrtić), kratki prehrambeni lanac (npr. izravna prodaja), turizam (npr. agroturizam), itd.¹² Ovaj razvoj je podržan od strane poljoprivredne politike Europske unije,

¹¹ López-Sanz, J.M., et.al. (2021.): „Rural Tourism and the Sustainable Development Goals. A Study of the Variables That Most Influence the Behavior of the Tourist“, *Front. Psychol.*, Vol. 11., No. 33., str. 2.

¹² Wilson, S., et.al. (2001.), op.cit., str. 132.

koja je pratila rastuću potražnju za zdravijom i održivijom potrošnjom i sporijim načinom života kako bi ponovno otkrila odnos između ruralnih područja i društva. Stoga je specifičan cilj suvremenih seoskih gospodarstava agroturizam.

U talijanskom kontekstu, prije pandemije COVID-19, sektor agroturizma imao je temeljnu ulogu u održavanju i razvoju ruralnih područja, u različitim aspektima - društvenim, ekonomskim i proizvodnim, krajolikom i okolišem, lokalnim i kulturnim. Postavši strukturiranom komponentom talijanske turističke ponude u 2019. godini, bilo je 24.576 agroturističkih gospodarstava s 285.027 kreveta (5,5% od ukupnog broja kreveta u Italiji), dok je bilo 3,8 milijuna dolazaka, što je činilo 2,9% dolazaka talijanskog turizma.¹³ Razvoj multifunkcionalnosti u poljoprivredi omogućio je Italiji nastavak procesa modernizacije. 2020. godina ostat će zapamćena kao godina duboke tranzicije, u društvu, na tržištu, a posebice na turističkom tržištu zbog pandemije COVID-19. Razdoblje krize, svakako, ali i godina duboke strukturne evolucije u ponudi i potražnji. Ruralni turizam nije izbjegao smanjenje tržišta, no mnoga su gospodarstva pokazala jaku reakcijsku sposobnost da se suoče s ovim iznenadnim i neočekivanim događajem.

U tom kontekstu potrebno je razmisliti o ulozi i budućnosti sektora agroturizma kako bi se razumjela buduća evolucija ruralnih područja. Cilj EU-a je smanjiti utjecaj prehrambenih sustava na okoliš i ojačati otpornost na krize. Aktivnosti agroturizma mogle bi igrati ključnu ulogu u strategiji, budući da relevantan dio puta prema zelenoj tranziciji i bioraznolikosti prolazi od zvanja poljoprivrednika do održivosti, njihove predanosti očuvanju okoliša i krajolika te njihove vodeće uloge u lokalnoj poljoprivredi i izravnoj prodaji. Stoga bi ruralni turizam mogao biti strateški pokretač daljnjeg razvoja ruralnih područja.

Međutim, za konačni uspjeh ove inicijative potrebno je stvaranje upravljanja koje je sposobno uključiti lokalne aktere i lokalni kapital u sustav i tako osigurati ravnotežu između proizvodnje, potrošnje i stvaranja vrijednosti.

2.4. Ruralni turizam kao čimbenik ruralnog razvoja

¹³ Fratto, F., Galasso, A., Hausman, C. (2020.): „Rapporto 2020. Agriturismo e Multifunzionalità. Scenario e Prospettive. Rete Rurale Nazionale 2014–2020“, str. 11.

Turizam je djelatnost koja izravno i neizravno doprinosi razvoju ruralnih područja. Ali ovaj razvoj mora biti održiv. Da bi se to postiglo, moraju se provesti odgovarajuće politike koje pozitivno utječu na ta područja s gospodarskog, društvenog i kulturnog gledišta.¹⁴ Dok su glavne koristi ruralnog turizma opsežno proučavane, većina tih studija usredotočena je na razvoj održivog ruralnog turizma. Uloga doprinosa turizma razvoju ruralne zajednice ostaje neistražena. Malo se zna o tome koje su dimenzije doprinosa turizma dostupne donositeljima politika i kako te dimenzije utječu na doprinose ruralnom turizmu. Bez jasne slike i pokazatelja koje koristi ruralni turizam može pružiti ruralnim zajednicama, kreatori politika možda neće ulagati ograničena sredstva u takve projekte.

Nadalje, u mnogim su zemljama ruralna područja manje razvijena od urbanih područja. Često ih se doživljava kao osobe s mnogo problema, kao što su niska produktivnost, nisko obrazovanje i niski prihodi. Ostala pitanja uključuju preseljenje stanovništva iz ruralnih u urbana područja, nizak gospodarski rast, sve manje mogućnosti zapošljavanja, gubitak farmi, utjecaje na povijesno i kulturno nasljeđe, oštre demografske promjene i nisku kvalitetu života. Ova pitanja pokazuju da bi održavanje poljoprivrednih aktivnosti bez promjena moglo stvoriti dublje socijalne probleme u ruralnim regijama.

Li, et al. (2019) analizirali su zašto neka ruralna područja propadaju, a druga ne.¹⁵ Naglasili su kako je potrebno poboljšati otpornost ruralnih zajednica razvojem novih turističkih aktivnosti kao odgovora na potencijalne urbane zahtjeve. Osim toga, kako bi prevladali neizbježnost ruralnog propadanja preokret ruralne recesije zahtijeva usmjerenost na ulaganja i reformu potpore politici, na primjer, u pogledu turizma. Stoga je usvajanje ruralnog turizma kao alternativnog pristupa razvoju postalo preferirana strategija u nastojanjima da se uravnoteži gospodarska, društvena, kulturna i ekološka obnova.

Nakon promjene u turističkoj potražnji, ruralna područja više nisu povezana samo s poljoprivrednom proizvodnjom. Umjesto toga, vide se kao plodna mjesta za poticanje novih socioekonomskih aktivnosti i ublažavanje problema javnog mentalnog zdravlja. Unatoč takvim

¹⁴ López-Sanz, J.M., et.al. (2021.), op.cit., str. 3.

¹⁵ Li, Y, et.al. (2019.): „Why some rural areas decline while some others not: an overview of rural evolution in the world“, J Rural Stud, Vol. 68., str. 135.

novim mogućnostima u ruralnim područjima, još uvijek postoji nedostatak istraživanja koja donositeljima politika pružaju informacije o razvoju turizma u ruralnim zajednicama.

Iako postoje mnoge nove koristi koje turizam može donijeti ruralnim zajednicama, one nisu razmatrane u literaturi o razvoju ruralnih zajednica. Stoga je ruralni turizam potencijalno može unaprijediti regionalnu otpornost, identitet i dobrobit turističkih destinacija.

Budući da vlada igra ključnu ulogu u razvoju ruralnog turizma, ključno je pružanje vrijednih uvida, perspektiva i preporuka kreatorima politike za poticanje održivih politika i praksi u ruralnim destinacijama.¹⁶ Unatoč varijablama koje su se razvile tijekom vremena kako bi se pozabavile određenim aspektima razvoja ruralnog turizma, još uvijek nedostaju specifične varijable i opći okvir mjerenja za razumijevanje doprinosa ruralnog turizma. Stoga je potrebno više dokaza kako bi se razumjelo kako ruralni turizam utječe na ruralne zajednice iz različitih strukturnih perspektiva i kako bi se kreatori politika potaknuli da prihvate ruralni turizam kao učinkovitu razvojnu politiku ili strategiju za razvoj ruralne zajednice.

Budući da ruralni turizam posjetiteljima iz urbanih sredina pruža razne vrste psihološkog, obrazovnog, socijalnog, estetskog i fizičkog zadovoljstva, doveo je neviđen broj turista u ruralne zajednice, potaknuo gospodarski rast, poboljšao održivost tih zajednica i unaprijedio njihov život standardima. Na primjer, praktičari ruralnog turizma postigli su značajne ekonomske učinke, uključujući više prihoda, više izravne prodaje, bolje profitne marže i više mogućnosti za prodaju poljoprivrednih proizvoda ili rukotvorina.

Lokalno stanovništvo može sudjelovati u razvoju ruralnog turizma, a on ne ovisi nužno o vanjskim resursima. Stoga pruža poduzetničke prilike. Iz ekološke perspektive, ruralni turizam je ukorijenjen u suvremenom teoretskom pomaku od njegovanja lokalnih poljoprivrednih resursa do ponovne ravnoteže između ljudi i ekosustava. Tako se ruralno zemljište čuva, prirodni krajolici se održavaju, a zeleni konzumerizam tjera poljoprivrednike da se usredotoče na organske proizvode, zelenu kemiju i proizvode s dodanom vrijednošću, kao što je zemljišna etika.¹⁷

¹⁶ Liu, C., et.al. (2020.): „Analyzing government role in rural tourism development: an empirical investigation from China“, *J Rural Stud*, Vol. 79., str. 177.

¹⁷ Yang, Z, et.al. (2010.): „Agro-tourism enterprises as a form of multi-functional urban agriculture for peri-urban development in China“, *Habitat Int*, Vol. 34., No. 4., str. 374.

Stoga su potencijalni doprinosi ruralnog turizma značajni i duboki- Razumijevanje njegovih doprinosa razvoju ruralne zajednice moglo bi potaknuti veća ulaganja kreatora politike i podršku stanovnika. Održavanje aktivnih lokalnih zajednica uz sprječavanje depopulacije i degradacije ruralnih područja zahtijeva holistički pristup i procese koji podržavaju održivost.

3. OSNOVNE ODREDNICE PRIMORSKO – GORANSKE ŽUPANIJE

Primorsko-goranska županija predstavlja jednu od sedam jadranskih županija na teritoriju Republike Hrvatske.

U nastavku ćemo analizirati položaj ove županije, istražiti turističke atrakcije koje nudi, razmotriti turistička kretanja unutar nje, te istražiti kako se oblikuje turistička ponuda i potražnja unutar Primorsko-goranske županije.

3.1. Položaj Primorsko - goranske županije

Opisana županija sa sjevera graniči s Republikom Slovenijom, sa zapada s Istarskom županijom, sa istoka s Karlovačkom županijom, te sa jugoistoka s Ličko-senjskom županijom i Zadarskom županijom..¹⁸ Na slici 1. je prikazan položaj Primorsko - goranske županije.

¹⁸ Prigoda - <https://prigoda.hr/pgz-polozaj/> (pristupljeno 10.06.2023.)

Slika 1. Položaj Primorsko - goranske županije

Izvor: Javna ustanova Primorsko – goranske županije - <https://ju-priroda.hr/primorskogoranska-zupanija/> (pristupljeno 10.06.2023.)

Primorsko-goranska županija obuhvaća ne samo kopneni dio nego i dio obalnog mora s državnom granicom koja je udaljena 22 km jugozapadno od otoka Suska. Njezin položaj je izuzetno važan jer predstavlja prometno sjecište koje povezuje središnju i jugoistočnu Europu s dijelom zapadne Europe prema Sredozemnom moru.

Razvoj gospodarstva Primorsko-goranske županije usko je povezan s njenim geografskim karakteristikama. Ova regija obiluje morem, raznolikom obalom s brojnim otocima te šumovitim Gorskim kotarom. Ovo bogatstvo prirodnih resursa omogućava raznolikost gospodarskih aktivnosti, uključujući ribarstvo, pomorstvo, turizam i šumarstvo. Također, njena blizina srednjoeuropskim zemljama olakšava trgovinske i prometne veze te pridonosi gospodarskom razvoju regije.

Ove karakteristike čine Primorsko-goransku županiju posebnom i raznolikom, s potencijalom za razvoj različitih sektora gospodarstva te stvaranje raznolike turističke ponude. Sa fizičko – geografskog aspekta Primorsko – goranska županija ima tri cjeline koje se odnose na sljedeće:¹⁹

- priobalje s neposrednim zaleđem – navedeno se odnosi na oko 34 posto cjelokupnog područja Primorsko – goranske županije,

¹⁹ Javna ustanova Primorsko – goranske županije - <https://ju-priroda.hr/primorsko-goranska-zupanija/> (pristupljeno 10.06.2023.)

- područje otoka (predstavlja 29 posto cjelokupnog područja Primorsko – goranske županije),
- Gorski kotar (oko 37 posto cjelokupnog područja Primorsko – goranske županije).

Obalu Primorsko-goranske županije karakterizira njezina razvedenost, posebne klimatske uvjete i geografska prednost kao raskrižje europskih kopnenih i morskih puteva. Ukupna dužina obale iznosi 1.065 km, od čega se 133 km odnosi na kopneno-morsku obalu, a 932 km na obalu otoka i mora. Ovaj povoljan geoprometni položaj utjecao je na to da se brojno stanovništvo tradicionalno okrenulo pomorstvu i drugim morskim gospodarskim djelatnostima. Rijeka, kao županijski centar, razvila se u snažno pomorsko središte s razvijenom lučkom, pomorsko-prometnom, brodograđevnom i turističkom djelatnošću koja ima značaj za čitavu Hrvatsku. S druge strane, Gorski kotar ima bogatu šumarsku i drvoprerađivačku tradiciju i predstavlja važno gospodarsko područje za cijelu državu.

Grad Rijeka, sa svojih 128.624 stanovnika, služi kao poslovno, upravno-administrativno, gospodarsko i kulturno središte Primorsko-goranske županije. Županija se sastoji od tri osnovne subregionalne cjeline: priobalnog područja, Gorskog kotara i otočnih područja. Ove cjeline nisu geografski homogene, već se sastoje od različitih morfoloških, pedoloških, hidrografskih, klimatskih i vegetacijskih zona.

Priobalno područje karakterizira mediteranska klima s utjecajem planinske klime tijekom zimskih mjeseci, što rezultira pojavom jakih vjetrova poput bure, obilnih kiša i ponekad snijega.²⁰ Područje priobalja karakterizira mediteranska klima koja ima utjecaj planinske klime (bura, kiša i snijeg) tijekom zimskih mjeseci.

3.2. Turističke atrakcije Primorsko - goranske županije

Primorsko-goranska županija ima bogatu turističku tradiciju koja datira još iz sredine 19. stoljeća. Ova tradicija se temelji na gostoljubivosti i kvaliteti usluge te se održala do današnjeg dana. Kvarner regija je od samih početaka turističkog razvoja bila prepoznata kao lječilište, a

²⁰ Ibid.

1907. godine je bila druga najposjećenija regija među 243 lječilišta u austrijskom dijelu Austro-Ugarske Monarhije, odmah nakon Karlovih Vara.

Blaga klima obalnog područja i otoka te svjež zrak u unutrašnjosti imaju povoljan učinak na zdravlje ljudi, što je doprinijelo razvoju turizma na otocima poput Lošinja, te gradovima kao što su Crikvenica i Novi Vinodolski. Ovo područje bilo je omiljeno odredište austrijskih careva i kraljeva, a danas privlači mnoge goste svojom ljepotom i ponudom.

Primorsko-goranska županija nudi i kontinentalni dio, koji je povezan zelenim pojasom Gorskog kotara. Ovo područje je privlačno tijekom cijele godine i nudi raznolike mogućnosti za odmor i rekreaciju.

Ovo područje Primorsko-goranske županije obiluje prirodnim atrakcijama koje privlače posjetitelje. Neke od najistaknutijih atrakcija uključuju: ²¹

- Nacionalni park Risnjak
- Park šume Golubinjak i Japlenški vrh
- Vražji prolaz i Zeleni vir kod Skrada
- Bijele i Samarske stijene
- Spilje Lokvarka i Vrelo
- Izvor rijeke Kupe
- Bjelolasica
- Jezera Bajer, Lepenice i Lokvarsko jezero

U Središte ovog područja je grad Delnice, a među drugim većim naseljima ističu se Vrbovsko, Mrkopalj, Čabar, Fužine i Ravna Gora. Nadalje, grad Rijeka, najveća hrvatska luka i treći po veličini grad u Hrvatskoj, ima bogatu povijest naseljavanja koja seže unatrag tisućama godina. Na širem gradskom području možete pronaći tragove naseljavanja iz prapovijesti, poput ostataka pretpovijesnih gradina Solin iznad Martinšćice, Trsatskog brijega i Gradišća iznad Rječine.

Rivijera Crikvenica, koja se proteže na ovom području, uključuje četiri šarmantna mjesta: Crikvenicu, Dramalj, Jadranovo i Selce. Ovo područje obilježava bogata povijest koja je

²¹ Smart Travel - <https://smart-travel.hr/hrvatska/primorsko-goranska/> (pristupljeno 10.06.2023.)

obuhvaćala razdoblja rata i mira, promjene vlasti, osnivanje država i naselja te miješanje jezika i kultura, a njene tragove možete vidjeti i danas. Z prirodne ljepote, čisto more i zrak te gostoljubive domaćine, Crikvenica se još od druge polovice 19. stoljeća ističe kao poželjno turističko odredište.²²

Opatija, često nazivana "kraljicom hrvatskog turizma" i biserom Jadrana, predstavlja jednu od najpoznatijih destinacija u Republici Hrvatskoj. Smještena uz obalu Kvarnerskog zaljeva, na istočnoj obali istarskog poluotoka i u podnožju planine Učke, Opatija privlači posjetitelje svojim povoljnim klimatskim uvjetima, prekrasnim parkovima, elegantnim hotelima i impresivnom arhitekturom. Opatija nudi ugodan boravak tijekom cijele godine i postala je vodeća destinacija u Hrvatskoj za organizaciju kongresa i seminara. Također, grad nudi bogati kulturno-umjetnički sadržaj tijekom cijele godine. Opatijska rivijera obuhvaća i druga atraktivna turistička središta poput Voloskog, Ike, Ičića, Lovrana, Medveje i Mošćeničke Drage. Sva ta područja pružaju bogatu ponudu i privlače turiste tijekom svih godišnjih doba.

Otok Krk, koji je povezan mostom s kopnom, predstavlja ključnu destinaciju u Primorskogoranskoj županiji. Otok Rab također ima posebnu privlačnost zbog svoje bogate kulturne i povijesne baštine. Rab je poznat po svojoj dugoj povijesti koja se odražava u svakom kutku otoka, a posebice u starom gradu Rabu. Otoci Primorsko-goranske županije nude raznoliku kombinaciju tradicije i suvremenosti, privlačeći posjetitelje svojim jedinstvenim karakteristikama i ponudom.²³

3.3. Turistička kretanja Primorsko - goranske županije

Primorsko-goranska županija je istaknuta priobalna destinacija u Republici Hrvatskoj s izrazito raznolikim turističkim potencijalom. Iako je u posljednjim godinama uložila značajne napore u izgradnji svog turističkog imidža, potrebno je još raditi na boljem pozicioniranju i stvaranju prepoznatljivog identiteta na tržištu. Iako postoje određeni događaji i objekti koji su

²² Ibid.

²³ Ibid.

prepoznatljivi, županija treba jasno definirati svoju jedinstvenu ponudu s obzirom na raznolikost turističkog potencijala.

Klimatske prednosti igraju ključnu ulogu u razvoju turizma u ovoj regiji. Već više od 160 godina turisti dolaze u ovo područje zbog povoljne klime. Dugotrajna tradicija turizma rezultira pozitivnim stavom lokalnog stanovništva prema razvoju turizma i njegovoj podršci.

Prirodna ljepota i bogata kulturna i povijesna baština čine ovu destinaciju atraktivnom, a posebno se ističe povijest zdravstvenog turizma. Primorsko-goranska županija ima povoljan geoprometni položaj i blizu je ključnih emitivnih tržišta. Destinacija nudi raznovrsna gastronomska iskustva. S kontinuiranim naporima na branding i promociji, ova regija ima potencijal postati još privlačnijom turističkom destinacijom..²⁴

U nastavku će bit analizirana turistička ponuda Primorsko - goranske županije i turistička potražnja Primorsko - goranske županije.

3.3.1. Turistička ponuda Primorsko - goranske županije

Na tablici 1. prikazani su smještajni kapaciteti po županijama 2020. i 2021. godine.

Tablica 1. Smještajni kapaciteti po županijama 2020. i 2021. godine

Županija	Broj postelja		Indeks 21/20	Broj postelja u hotelima		Indeks 21/20
	2020.	2021.		2020.	2021.	
Zagrebačka	3 024	2 907	96,13	879	702	79,9
Krapinskozagorska	3 316	3 259	98,28	1 173	1 154	98,4

²⁴ Smolčić Jurdana, D. (2013.): „Razvoj turizma u Primorsko-goranskoj županiji“, Rijeka: Zavod za prostorno uređenje Primorsko – goranske županije, str. 433.

Sisačkomoslavačka	1 237	1 270	102,67	219	267	121,9
Karlovačka	8 607	14 183	164,78	755	882	116,8
Varaždinska	3 377	4 170	123,48	757	760	100,4
Koprivničkokriževačka	946	1 010	106,77	373	340	91,2
Bjelovarskobilogorska	1 051	964	91,72	213	170	79,8
Primorskogoranska	179 722	184 438	102,62	18 975	22 465	118,4
Ličkosenjska	37 103	39 193	105,63	2 341	2 512	107,3
Virovitičkopodravska	920	944	102,61	141	172	122,0
Požeškoslavonska	1 074	1 180	109,87	19	19	100,0
Brodskoposavska	1 084	1 098	101,29	287	287	100,0
Zadarska	137 365	140 267	102,11	6 445	7 146	110,9
Osječkobaranjska	3 502	3 542	101,14	918	956	104,1
Šibenskogninska	75 542	78 288	103,64	5 934	8 518	143,5
Vukovarskosrijemska	2 105	2 331	110,74	537	558	103,9

Splitskodalmatinska	211 660	219 447	103,68	21 225	22 997	108,3
Istarska	281 779	291 130	103,31	22 779	27 702	121,6
Dubrovačkoneretvanska	71 873	76 030	105,78	14 087	27 702	196,6
Međimurska	1 706	1 922	112,66	609	16 072	2 639,1
Grad Zagreb	22 096	19 071	86,31	7 896	6 756	85,6
UKUPNO	1 049 109	1 086 644	103,58	106 562	148 137	139,0

Izvor: obrada autora prema Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2022.): „Turizam u brojkama 2021“, Zagreb: Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, str. 16.

Prema Tablici 1, možemo vidjeti da je Primorsko-goranska županija zabilježila porast broja postelja između 2020. i 2021. godine. U 2020. godini imala je ukupno 179,722 postelja, dok je u 2021. godini taj broj porastao na 184,438 postelja. Što se tiče postelja u hotelima, županija je imala 18,975 postelja u 2020. godini, a taj broj se povećao na 22,465 postelja u 2021. godini. Ovi podaci ukazuju na rast kapaciteta za smještaj turista u županiji tijekom te dvije godine.

3.3.2. Turistička potražnja Primorsko - goranske županije

Na tablici 2. prikazani su dolasci i noćenja u Primorsko - goranskoj županiji 2020. i 2021. godine.

Tablica 2. Dolasci i noćenja u Primorsko - goranskoj županiji 2020. i 2021. godine

	2020.	2021.
Dolasci	1 323 000	2 212 000
Noćenja	7 824 000	12 446 000

Izvor: obrada autora prema Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2022.): „Turizam u brojkama 2021“, Zagreb: Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, str. 18.

Kao što je vidljivo na tablici 2. u 2021. godine došlo je do povećanja dolazaka te noćenja turista u Primorsko – goranskoj županiji.

Nadalje na području Primorsko-goranske županije tijekom 2022. godine u komercijalnom smještaju se ostvarilo 15,6 milijuna noćenja. Navedeno predstavlja za 1% bolji rezultat u odnosu na rekordnu 2019. godinu. Ukupno u komercijalnim i nekomercijalnim smještajima ostvarilo se 18,1 milijun noćenja. Navedeno predstavlja 95% noćenja u odnosu na 2019. godinu i 3 milijuna dolazaka što je 98% dolazaka kada se rezultat uspoređi s 2019. godinom. Pritom su strani gosti zaduženi za ostvarivanje 87% noćenja, dok su domaći gosti ostvarili 13% noćenja.²⁷

²⁷Ban, B, (2023.): „2022. godina u Primorsko-goranskoj županiji u znaku rekordnog turističkog prometa: Nijemci i dalje najbrojniji“, dostupno na: <https://novac.jutarnji.hr/novac/aktualno/2022-godina-u-primorskogoranskoj-zupaniji-u-znaku-rekordnog-turistickog-prometa-nijemci-i-dalje-najbrojniji-15295194> (pristupljeno 15.06.2023.)

4. STANJE RURALNOG TURIZMA PRIMORSKO – GORANSKE ŽUPANIJE

Važno je razumjeti koncept ruralnog prostora i njegovu ulogu u razvoju ruralnog turizma.

Prema definiciji iz Strategije prostornog uređenja Republike Hrvatske, ruralnim prostorom se smatra cjelokupni prostor izvan gradova, a obuhvaća oko 93% kopnene površine Hrvatske, naseljen je manjim ruralnim društvima ili zajednicama i često je usko povezan s prirodnim okolišem. Ovo područje čini značajan dio Hrvatske, a također je dom za oko petine stanovništva.

Razvoj ruralnog turizma, kao i drugih oblika turizma, zahtijeva odgovarajuću ponudu i potražnju. Ponuda uključuje privlačne, pristupačne i prometne čimbenike koji privlače turiste u

ruralna područja. To može uključivati razne oblike turističkih aktivnosti, kao što su agroturizam, seoski turizam ili aktivnosti na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima.

Uvođenje turističkih aktivnosti u ruralna područja može poboljšati ekonomsku održivost tih područja, omogućujući obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima da efikasno posluju i generiraju prihod izvan poljoprivrednih aktivnosti. Ovo može pružiti i dodatne koristi zajednicama, uključujući očuvanje tradicije, promociju lokalnih proizvoda i podršku očuvanju prirodne i kulturne baštine.

Ruralni turizam može biti obostrano koristan, pružajući turistima priliku da dožive autentični ruralni način života i prirodu, dok istovremeno podržava lokalne zajednice i pomaže u očuvanju ruralnog prostora..²⁵ Ulazak Republike Hrvatske u Europsku uniju otvorio je mogućnosti za financiranje projekata kroz Europske fondove, što je postalo ključno za razvoj ruralnog turizma i drugih sektora. Fondovi su postali značajan izvor financiranja, a razdoblje prije ulaska u EU predstavljalo je povoljno vrijeme za izgradnju kapaciteta i znanja pojedinaca i institucija u vezi s EU fondovima.

Ruralni turizam donosi ekonomske koristi ruralnim područjima kroz povećanje proizvodnje i prihoda. To je povezano s investicijama u infrastrukturu, promociju turističkih destinacija i stvaranje novih radnih mjesta. Osim toga, ruralni turizam potiče razvoj poljoprivrede i prerade hrane jer turisti često traže autentične lokalne proizvode. Povećava se i potražnja za lokalnim proizvodima poput hrane, rukotvorina i suvenira, što može potaknuti razvoj malih poduzeća i obrta u ruralnim zajednicama. Ukupno gledano, ruralni turizam ima potencijal da unaprijedi gospodarsku situaciju u ruralnim područjima, očuva tradiciju i kulturu, te promiče održiv razvoj. Ispravno vođen, može biti ključni čimbenik u revitalizaciji ruralnih zajednica..²⁶

Razvoj ruralnog turizma ima mnoge pozitivne aspekte, uključujući zaustavljanje iseljavanja stanovništva iz ruralnih područja. Otvaranje novih radnih mjesta u ruralnim sredinama privlači migracije prema tim područjima i zadržava mlade ljude, što može pozitivno utjecati na očuvanje

²⁵ Ćurić, K. (2010.): „Agroturizam kao dodatne djelatnosti na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima“, Praktični menadžment, Vol.1., No.1., str. 101.

²⁶ Senčić, J., Vukonjić, B. (1997.): „Marketing u turizmu“, Zagreb: Mikrorad, str. 123.

tradicija i običaja ruralnog načina života.²⁷ Osim toga, razvojem turizma dolazi do obnove stambenih i drugih objekata te se sprječava njihovo propadanje, što je ključno za očuvanje kulturnog nasljeđa i povijesnih vrijednosti ruralnih zajednica.

Neekonomski učinci ruralnog turizma također su značajni. Oživljavanjem ruralnih sredina potiče se obnova sela i gradića te se valoriziraju povijesne, kulturne i prirodne vrijednosti. Turizam može pridonijeti očuvanju spomenika, tradicija i prirodnih ljepota, čime se stvara mogućnost revitalizacije ruralnih područja.

U narednom dijelu će se analizirati strategija razvoja ruralnog turizma u Primorsko-goranskoj županiji, trenutačno stanje ruralnog turizma te važnost zaštićenih područja za razvoj ruralnog turizma u toj županiji.

4.1. Strategija razvoja ruralnog turizma Primorsko - goranske županije

Turizam igra značajnu ulogu u gospodarstvu Primorsko-goranske županije i i dalje ima potencijala za razvoj, posebno u selektivnim oblicima kao što su nautički, zdravstveni, ruralni, rekreativni i zimski turizam. Ruralni turizam, zbog svoje popularnosti među turistima koji traže netaknutu prirodu, mir, tišinu i poseban kontakt s domaćinima, bilježi rast i na svjetskoj razini, što može biti prilika za razvoj i u Primorsko-goranskoj županiji.

Važno je naglasiti da su ruralna područja često osjetljiva i krhka, s bogatom kulturnom i prirodnom baštinom koju treba očuvati. Razvoj turizma u tim područjima može donijeti koristi, ali i rizike kao što su štete okolišu i promjene u kulturi i načinu života. Stoga je ključno primijeniti koncept održivosti u ruralnom turizmu kako bi se osiguralo da se turizam razvija na održiv način, čuvajući prirodnu i kulturnu baštinu te pridonoseći ekonomskom rastu zajednica u ruralnim područjima.

Razvojni dokument turizma Primorsko-goranske županije do 2030. godine definira sljedeće ciljeve:

- jačanje partnerstva i destinacijskog menadžmenta,
- provođenje zelene i digitalne tranzicije,

²⁷ Ružić, P. (2012.): „Analiza posebnosti i percepcije ruralnog turizma Istre“, Ekonomska misao i praksa, No.1., str. 217.

- isticanje raznolikosti i posebnosti,
- osnaživanje inovativnosti i održivosti, □ unaprjeđivanje kvalitete izvrsnosti.

Neke od mjera uključuju održivo i odgovorno upravljanje prostorom, podupiranje poduzetništva i novih investicija, privlačenje mega događanja, jačanje lokalne oznake kvalitete i prilagodbu klimatskim promjenama.

Ciljevi održivosti Primorsko-goranske županije u kontekstu ruralnog turizma su jasni: očuvanje prirodnih staništa i krajolika, poticanje razumijevanja i podrške državne, regionalne i lokalne vlasti te očuvanje identiteta i lokalne kulture. Održivi razvoj u ruralnom turizmu podrazumijeva očuvanje prirodnih resursa, kulturne baštine i zajednica koje te resurse čine posebnima.

Specifičnost ruralnog turizma leži u interakciji između gosta i domaćina. Turističke usluge su prilagođene individualnoj potrebi gosta, a on ima priliku iskusiti autentičan način života lokalnog stanovništva. Ova interakcija obogaćuje iskustvo turista, pridonosi razumijevanju lokalne kulture, običaja i gastronomije te potiče očuvanje tradicije.

Važno je uložiti značajne napore u obnovu i revitalizaciju zapuštenih kulturno-povijesnih vrijednosti na ruralnim područjima kako bi se obogatila turistička ponuda destinacije. Time se ne samo čuva kulturna baština već se i stvara dodana vrijednost za turiste te potiče održiv ekonomski razvoj ruralnih zajednica. Slijedom navedenog strateški ciljevi ruralnog turizma županije su sljedeći: □ rast smještajne ponude,

- podizanje kvalitete,
- povećanje prosječne potrošnje gostiju,
- razvoj ruralnih proizvoda,
- podizanje prepoznatljivosti ruralnog turizma.

Razvoj turizma u ruralnim područjima može pružiti značajne prednosti u rješavanju problema depopulacije, starenja stanovništva i loših socioekonomskih pokazatelja. Turizam može potaknuti gospodarski rast, stvarati radna mjesta i povećavati prihode u ruralnim zajednicama, čime se povećava atraktivnost tih područja za stanovništvo.

Kroz strategije razvoja turizma, ruralna područja mogu privući turiste i investitore te promovirati svoje prirodne ljepote, kulturno nasljeđe i tradiciju. Osim toga, turizam može potaknuti revitalizaciju tradicionalnih zanata i poljoprivredne proizvodnje, stvarajući nove poslovne prilike za lokalno stanovništvo. Kako bi se ostvarili održivi rezultati, važno je da strategije turističkog razvoja uzmu u obzir potrebe lokalnih zajednica, očuvanje okoliša i kulturne baštine te promicanje odgovornog turizma. Samo na taj način ruralni turizam može biti dugoročno uspješan i koristan za lokalno stanovništvo i okoliš, pridonoseći općem ekonomskom i društvenom razvoju ruralnih područja.

4.2. Aktualno stanje ruralnog turizma Primorsko - goranske županije

Razvoj ruralnog turizma ima ključnu ulogu u poboljšanju ruralnih područja, očuvanju tradicionalnih vrijednosti i podržavanju održivog razvoja. Ključni načini kako unaprijediti ruralni turizam i potaknuti njegov rast su sljedeći:²⁸

- **Diversifikacija ponude:** Diversifikacija turističke ponude može privući različite skupine turista. Osim smještaja i hrane, razmislite o aktivnostima poput izleta u prirodu, vožnje biciklom, kušanju lokalnih proizvoda, tečajevima pripreme tradicionalnih jela, obilasku seoskih gospodarstava i drugim iskustvima koja će privući turiste.
- **Edukacija i obuka:** Osigurajte obuku za lokalno stanovništvo kako bi bolje razumjeli potrebe turista i pružili bolju uslugu. To uključuje obuku za ugostiteljsko osoblje, vodiče i druge dionike u ruralnom turizmu.
- **Očuvanje prirode i okoliša:** Ruralni turizam često privlači turiste zbog prirodnih ljepota i netaknute okoline. Stoga je važno očuvati prirodu, smanjiti negativne utjecaje (poput otpada) i poticati održiv način života.
- **Kulturna baština:** Iskoristite bogatu kulturnu baštinu ruralnih područja. To može uključivati muzeje, tradicionalne manifestacije, radionice za izradu ručnih radova, ples i glazbu te druge kulturne aktivnosti.

²⁸ Senčić, J., Vukonjić, B. (1997.): „Marketing u turizmu“, Zagreb: Mikrorad, str. 125.

- Promocija: Promovirajte ruralni turizam putem digitalnih medija, web stranica, društvenih mreža i suradnje s turističkim agencijama. Naglasite jedinstvenost i autentičnost iskustava koja se nude.
- Partnerstva: Razmotrite suradnju s drugim ruralnim područjima ili turističkim destinacijama kako biste privukli veći broj turista. Ovo može uključivati kombiniranje paketa ili razmjenu iskustava.
- Infrastruktura i pristup: Osigurajte kvalitetnu infrastrukturu i pristup ruralnim područjima kako bi turistima bilo lakše stići tamo. To uključuje poboljšanje cesta, javnog prijevoza i smještaja.
- Održavanje autentičnosti: Dok razvijate ruralni turizam, važno je očuvati autentičnost i lokalni karakter destinacije. Izbjegavajte pretjeranu komercijalizaciju koja bi mogla narušiti prirodni šarm ruralnih područja.
- Potpora od strane vlasti: Vlasti i lokalne zajednice mogu pružiti potporu razvoju ruralnog turizma putem financijskih poticaja, regulacija i promocije.
- Kvaliteta usluge: Kvaliteta usluge ključna je za zadovoljstvo turista i njihov povratak. Osigurajte da usluga bude konzistentna, prijateljska i prilagođena potrebama gostiju.

Unapređenje ruralnog turizma zahtijeva integrirani pristup koji uzima u obzir gospodarske, sociokulturne i ekološke čimbenike. Održivost i očuvanje lokalnog identiteta ključni su elementi uspješnog ruralnog turizma. Upravo zbog toga ruralni turizam unatoč ogromnom potencijalu još uvijek nije dovoljno razvijen što je posljedica niza ograničenja, počevši od zakonske regulative, nedefinirane nadležnosti koja se prožima kroz više ministarstava (poljoprivreda, turizam, ruralni razvoj) do ograničenja na razini lokalnih zajednica, turističkih zajednica, te intrinzičnih čimbenika – onih na razini samog obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva.

Potrebno je razumjeti da razvoj ruralnog turizma zahtijeva sveobuhvatan i koordiniran pristup. Poticanje suradnje između lokalnih dionika, uključujući obiteljska poljoprivredna gospodarstva, udruge, lokalne vlasti i turističke agencije, ključno je za unaprjeđenje ruralnog

turizma u Primorsko-goranskoj županiji. Partnerstva mogu poboljšati pristup resursima i znanju te zajedničkim naporima razviti atraktivne turističke proizvode.

Edukacija i savjetovanje vlasnicima obiteljskih gospodarstava igraju ključnu ulogu u poboljšanju kvalitete usluga, upravljanja i marketinga. Bolje obučeni dionici imaju veće šanse za uspjeh u ruralnom turizmu. Smanjenje birokracije olakšava registraciju i vođenje obiteljskih gospodarstava te potiče više ljudi da se uključe u ruralni turizam.

Razvijanje ciljanih marketinških strategija koje naglašavaju jedinstvenost i autentičnost ruralnog iskustva u Primorsko-goranskoj županiji, uključujući digitalni marketing i prisutnost na društvenim mrežama, može privući više turista. Očuvanje prirodnih i kulturnih vrijednosti ruralnih područja ključno je za privlačenje turista koji traže autentična iskustva i podržava očuvanje identiteta tih područja.

Naglasak na pružanju visokokvalitetnih usluga u ruralnom turizmu važan je jer zadovoljstvo gostiju potiče pozitivan marketing "od usta do usta". Promicanje održivih praksi, uključujući upravljanje otpadom, smanjenje potrošnje energije i vode te podršku lokalno proizvedenoj hrani, doprinosi očuvanju okoliša i dugoročnoj održivosti ruralnog turizma. Suradnja s lokalnim i nacionalnim vlastima ključna je za stvaranje povoljnog okruženja za razvoj ruralnog turizma i zahtijeva podršku i političku volju za unaprjeđenje seoskog turizma. Razmatranje stvaranja turističkih ruta ili staza koje omogućuju turistima istraživanje različitih ruralnih područja u županiji može dodatno obogatiti turističku ponudu. Redovito praćenje i evaluacija napretka ruralnog turizma pomaže u prepoznavanju uspješnih inicijativa i izazova, omogućujući prilagodbu strategija razvoja.

Napredak ruralnog turizma može značajno doprinijeti razvoju Primorsko-goranske županije, očuvanju ruralnih područja te podršci lokalnim zajednicama i gospodarskom razvoju.

Održivost i autentičnost trebaju biti ključni elementi u procesu kako bi se osiguralo da ruralni turizam dugoročno doprinosi razvoju ovih područja.

4.3. Važnost zaštićenih područja za razvoj ruralnog turizma Primorsko - goranske županije

Ruralna područja obiluju prirodnim okolišem, malim naseljima, seoskim atmosferama i tradicionalnim načinom života. Često su ta područja karakterizirana lošom gospodarskom i demografskom slikom te zaostajanjem za urbanim sredinama. U svrhu razvoja ruralnih područja, ruralni turizam ima ključnu ulogu. Ova važnost se ogleda u kompleksnoj interakciji između poljoprivredne proizvodnje, tradicionalnih proizvoda, prezentacije lokalne kulture i tradicije, gastronomije te turističkih usluga.

Turizam se kontinuirano razvija i mijenja kako bi zadovoljio rastuće zahtjeve modernih turista. Kako bi se privukli turisti i poboljšala turistička ponuda, važno je iskoristiti postojeće turističke resurse, ali i razmisliti o poboljšanju ponude. Ruralni turizam je postao sve popularniji, posebno među turistima koji žele pobjeći od ubrzanog načina života, stresa i urbanog okruženja te traže relaksaciju i prirodnu ljepotu ruralnih područja.

Eko-turisti, koji često posjećuju destinacije ruralnog turizma, ističu se kao prihvatljiva skupina posjetitelja zaštićenih područja. Oni dolaze kako bi istraživali prirodne ljepote i kulturnu baštinu, često s znanstvenim, estetskim ili filozofskim interesom. Njihov pristup omogućuje očuvanje prirodnih i kulturnih vrijednosti te potiče odgovorno ponašanje prema okolišu i lokalnom stanovništvu.

Ruralni turizam predstavlja priliku za revitalizaciju ruralnih područja, poticanje ekonomske aktivnosti, očuvanje tradicija i običaja te privlačenje turista željnih autentičnih iskustava. Održivost i očuvanje identiteta ovih područja ključni su elementi u razvoju ruralnog turizma, kako bi se osiguralo dugoročno i održivo doprinosanje ruralnom razvoju.

Boravak turista u obiteljskim domaćinstvima ruralnih područja pruža im priliku da razviju svijest i znanje o kulturnoj i prirodnoj baštini tih područja. Zaštićena prirodna područja posebno privlače ekoturiste, a njihov broj u svijetu kontinuirano raste. Ova područja imaju potencijal iskoristiti svoju očuvanu prirodu i kulturnu baštinu kako bi privukla ekoturiste. To može se postići relativno malim ulaganjima, poput pretvaranja postojećih šumskih staza i vlaka u staze za šetnju te označavanjem prirodnih i kulturnih značajki poučnim pločama.

Također, nudeći izvorne gastronomske specijalitete, mogu dodatno obogatiti turističku ponudu.

Važno je napomenuti da ruralni turizam, iako može pridonijeti razvoju ruralnih područja, također nosi određene izazove i rizike. Može uzrokovati ekološke probleme u ekosustavima i izazvati socijalne probleme ako se ne upravlja pažljivo. Stoga je ključno uspostaviti vrijednosni

sustav koji uključuje održivost korištenja prirodnih resursa, pažljivo planiranje, suradnju na regionalnoj razini, pružanje visokokvalitetnih turističkih usluga te očuvanje prirode i okoliša.

Gorski kotar, s obiljem zaštićenih područja i prirodnih atrakcija, ima značajan potencijal za unapređenje turističke ponude u Primorsko-goranskoj županiji. Posjetitelji sve više traže mogućnosti za istraživanje flore i faune zaštićenih predjela te drugih prirodnih fenomena i prekrasnih krajolika. Važno je osigurati da ruralni turizam bude ravnomjerno zastupljen tijekom cijele godine kako bi se očuvala stabilnost lokalnih gospodarstava temeljenih na održivim načelima.²⁹

Može se predvidjeti da prirodne vrijednosti i očuvani okoliš mogu biti osnovni pokretači ruralnog razvoja i glavni čimbenici zaustavljanja negativnih trendova u ruralnim područjima. Iz navedenog proizlazi zaključak da je očuvanje bioraznolikosti i krajobrazne raznolikosti neraskidivo povezano s očuvanjem i željenim održivim razvojem ruralnih područja.

5. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE STAVA ISPITANIKA PREMA STANJU I PERSPEKTIVI RURALNOG TURIZMA PRIMORSKO – GORANSKE ŽUPANIJE

U nastavku će bit analizirana metodologija provedenog istraživanja, rezultati istraživanja te ograničenja i preporuke istraživanja.

5.1. Metodologija istraživanja

²⁹ Pavoković, G., Randić, M., Šišić, S. (2020.): „Važnost zaštićenih područja za razvoj ruralnog turizma u Gorskom kotaru“, dostupno na: <https://ju-priroda.hr/wp-content/uploads/2018/02/Va%C5%BEnostza%C5%A1ti%C4%87enih-podru%C4%8Dja.pdf> (pristupljeno 27.06.2023.)

Istraživanje o stanju i perspektivi ruralnog turizma u Primorsko-goranskoj županiji provodilo se putem online ankete. Metoda ispitivanja uključivala je uporabu anketa postavljenih na internetu. Ispitanici su pozvani da sudjeluju putem elektronske pošte i društvene mreže Facebook, gdje su pristupili anketi putem poveznice.

Anketni upitnik sastojao se od 12 pitanja različitih oblika, uključujući mogućnost odabira jednog odgovora, mogućnost odabira više odgovora i upotrebu Likertove skale za ocjenjivanje stavova ispitanika. Likertova skala omogućava ispitanicima da izraze svoje stavove ocjenama od 1 do 5, pri čemu se te ocjene koriste za mjerenje stupnja slaganja ili neslaganja s određenim tvrdnjama.

Nakon pitanja relevantnih za istraživanje, anketa je uključivala i sociodemografska pitanja kako bi se prikupile informacije o ispitanicima. Primjer upitnika nalazi se u prilogu rada.

Analiza prikupljenih podataka provodila se korištenjem metodologije deskriptivne statistike. Cilj deskriptivne analize bio je opisati prikupljene podatke i prikazati ih na pregledan i razumljiv način.

5.2. Rezultati istraživanja

Istraživanje se provodilo u periodu od 23. do 26. lipnja 2023. godine, u istraživanju je sudjelovalo 137 ispitanika.

Bitno je istaknuti kako su ispitanici dobrovoljno sudjelovali u istraživanju. Provedeno istraživanje je bilo anonimno.

Spolna struktura ispitanika je navedena u tablici 3.

Tablica 3. Spolna struktura ispitanika

Opis	Broj ispitanika	
	Apsolutno	Relativno (u%)
SPOL		
Muški	45	32,8

Ženski	92	67,2
---------------	----	------

Izvor: rezultati istraživanja

Kao što je vidljivo na tablici 3. najveći broj ispitanika je ženskog spola (67,2 %), potom slijede muški ispitanici (32,8 %).

Na tablici 4. je prikazana dobna struktura ispitanika.

Tablica 4. Dobna struktura ispitanika

Opis	Broj ispitanika	
	Apsolutno	Relativno (u%)
DOB		
16-25	37	27,0
26-35	57	41,6
36-45	25	18,2
46-60	17	12,4
61 i više	1	0,7

Izvor: rezultati istraživanja

Kao što je vidljivo na tablici 4. najveći broj ispitanika pripada dobnoj skupini od 26 do 35 godina (41,6 %), potom slijedi dobna skupina od 16 do 25 godina (27,0%) te 36 do 45 godina (18,2 %).

Na tablici 5. je prikazana struktura ispitanika prema obrazovanju.

Tablica 5. Struktura ispitanika prema obrazovanju

	Broj ispitanika

Opis	Apsolutno	Relativno (u%)
OBRAZOVANJE		
SSS i niže	61	44,5
VŠS	24	17,5
VSS	38	27,7
magisterij	14	10,2
doktorat	0	0

Izvor: rezultati istraživanja

Kao što je vidljivo na tablici 5. najveći broj ispitanika ima SSS (44,5 %), potom slijede ispitanici koji imaju VSS (27,7 %) te VŠS (17,5 %).

Nadalje, na tablici 6. je prikazana struktura ispitanika prema zanimanju.

Tablica 6. Struktura ispitanika prema zanimanju

Opis	Broj ispitanika	
	Apsolutno	Relativno (u%)
STATUS		
student/ica	28	20,4
zaposlen/a	107	78,1
nezaposlen/a	2	1,5
umirovljenik/ica	0	0

Izvor: rezultati istraživanja

Kao što je vidljivo na tablici 6. najveći broj ispitanika je zaposlen (78,1 %), potom slijede studenti (20,4%).

Na tablici 7. je prikazana struktura ispitanika prema obiteljskom statusu.

Tablica 7. Struktura ispitanika prema obiteljskom statusu

Opis	Broj ispitanika	
	Apsolutno	Relativno (u%)
OBITELJSKI STATUS		
samac	34	24,8
u vezi	61	44,5
u braku	37	27,0
razveden/a	5	3,6

Izvor: rezultati istraživanja

Kao što je vidljivo na tablici 7. najveći broj ispitanika je u vezi (44,5 %), potom slijede osobe u braku (27,0 %).

Na tablici 8. je prikazano koliko ispitanici učestalo putuju.

Tablica 8. Učestalost putovanja

Opis	Broj ispitanika	
	Apsolutno	Relativno (u%)

Koliko često putujete?		
ne volim putovati	3	2,2
jednom godišnje	38	27,2
nekoliko puta godišnje	74	54,0
često putujem	22	16,1

Izvor: rezultati istraživanja

Kao što je vidljivo na tablici 8. najveći broj ispitanika putuje nekoliko puta godišnje (54,0 %), potom slijede osobe koje putuju jednom godišnje (27,2 %).

Na tablici 9. je prikazano koliko su ispitanici upoznati sa ruralnim destinacijama Primorsko – goranske županije.

Tablica 9. Ruralne destinacije Primorsko – goranske županije

Opis	Broj ispitanika	
	Apsolutno	Relativno (u%)
Jesu li Vam poznate ruralne destinacije Primorsko – goranske županije?		
da	97	70,8
ne	40	29,2

Izvor: rezultati istraživanja

Kao što je vidljivo na tablici 9. najveći broj ispitanika je upoznat sa ruralnim destinacijama Primorsko – goranske županije, odnosno 70,8 %. 29,2 % ispitanika nije upoznat sa ruralnim destinacijama Primorsko – goranske županije.

Na tablici 10. je prikazan način biranja destinacije.

Tablica 10. Način biranja destinacije

Opis	Broj ispitanika	
	Apsolutno	Relativno (u%)
Biram destinaciju na temelju:		
destinacije koje su najpovoljnije	13	9,5
destinacije koje su popularne	27	19,7
destinacije na temelju preporuke	97	70,8

Izvor: rezultati istraživanja

Kao što je vidljivo na tablici 10. najveći broj ispitanika bira destinaciju na temelju preporuke (70,8 %). Potom slijede ispitanici koji biraju destinacije koje su popularne (19,7 %) te destinacije koje su najpovoljnije (9,5 %).

Na tablici 11. je prikazan stav ispitanika prema karakteristikama destinacije.

Tablica 11. Stav ispitanika prema karakteristikama destinacije

Opis	Broj ispitanika	
	Apsolutno	Relativno (u%)
Kod odabira ruralne destinacije, koje karakteristike su Vam najbitnije?		
netaknuta priroda i mir	99	72,3
kulturna baština	61	44,5
blizina grada	35	25,5
autohtona gastro ponuda	76	55,5

prometna povezanost	58	42,3
kulturni sadržaji	44	32,1
Internet	33	24,1
bazen	17	12,4
sportske aktivnosti	29	21,2
prikladno za djecu	29	21,2

Izvor: rezultati istraživanja

Kao što je vidljivo na tablici 11. najveći broj ispitanika smatra da je kod odabira ruralne destinacije najbitnija netaknuta priroda i mir (72,3 %), potom slijedi autohtona gastro ponuda (55,5 %) te kulturna baština (44,5 %).

Na tablici 12. je prikazan stav ispitanika prema nedostacima ruralnih destinacija.

Tablica 12. Stav ispitanika prema nedostacima ruralnih destinacija

Opis	Broj ispitanika	
	Apsolutno	Relativno (u%)
Koji su nedostaci ruralnih destinacija?		
prometna nepovezanost	74	54,0
gastro ponuda	24	17,5
neautohtonost	34	24,8
moderniziranost	66	48,2

Izvor: rezultati istraživanja

Kao što je vidljivo na tablici 12. najveći broj ispitanika smatra da je najvažniji nedostatak ruralne destinacije prometna nepovezanost (54,0 %), potom slijedi moderniziranost (48,2 %) te neautohtonost (24,8 %).

Na tablici 13. je prikazana važnost elementa ruralnih destinacija.

Tablica 13. Važnost elementa ruralnih destinacija

ELEMENTI	M	SD
Ponuda i kvaliteta izleta	3,76	1,05
Ljubaznost lokalnog stanovništva	3,97	1,03
Turističke informacije u destinaciji	3,72	1,10
Povijesno-kulturna baština	3,83	0,96
Kulturni i zabavni programi	3,58	1,13
Kvaliteta smještaja	3,72	1,05
Uređenost i ponuda u smještaju	3,67	1,08
Gastronomska ponuda	3,94	1,01
Sigurnost	4,15	1,04
Ukupni odnos cijene i kvalitete	3,95	1,06

Izvor: rezultati istraživanja

Kao što je vidljivo na tablici 13. ispitanici su najviše zadovoljni sa sigurnosti (M=4,15, SD= 1,04) te ljubaznošću lokalnog stanovništva (M= 3,97, SD= 1,03), potom slijedi gastronomska ponuda (M= 3,94, SD= 1,01).

Na tablici 14. je prikazan stav ispitanika prema tvrdnjama o ruralnom turizmu.

Tablica 14. Stav ispitanika prema tvrdnjama o ruralnom turizmu

TVRDNJE	M	SD
Unaprjeđenje manje razvijenih područja omogućuje se stvaranje boljih uvjeta stanovanja i poboljšanja dobrobiti cjelokupne zajednice.	4,14	0,98
Ruralni turizam pomaže očuvanju lokalnog identiteta destinacije koji se odnosi na prirodu, kulturu i tradiciju.	4,17	1,05
Uz pomoć razvoja ruralnog turizma stvaraju se preduvjeti za razvitak turističkih destinacija Primorsko – goranske županije.	4,12	0,99
Ruralni turizam jača položaj destinacije uz privlačenje većeg broja	4,04	1,10

turista.		
-----------------	--	--

Ruralni turizam doprinosi očuvanju prirodnih osnova življenja i krajolika Primorsko – goranske županije.	3,95	1,03
Ruralni turizam pomaže očuvanju lokalnog identiteta destinacije koji se odnosi na prirodu, kulturu te tradiciju.	4,06	1,01
Ruralni turizam pomaže obnovi sela i pruža namjenu starim ruralnim jezgrama Primorsko – goranske županije.	4,10	0,97
Ruralni turizam doprinosi zaštiti krajolika i životnog prostora Primorsko – goranske županije.	3,89	1,06
Ruralni turizam potiče rast zaposlenih u srodnim industrijama Primorsko – goranske županije.	4,06	1,02
Povećani razvoj ruralnog turizma je ključan za pozitivan učinak na ekonomiju i zapošljavanje Primorsko – goranske županije.	3,96	1,05

Ruralni turizam pruža mogućnost zapošljavanja radi održavanja regionalne populacije Primorsko – goranske županije.	3,99	1,07
Ruralni turizam Primorsko – goranske županije nije dovoljno razvijen.	3,73	0,99
Ruralni turizam Primorsko – goranske županije nije dovoljno marketinški reklamiran.	3,95	1,02

Izvor: rezultati istraživanja

Iz tablice 14 vidljivo je kako su ispitanici ocijenili različite tvrdnje o ruralnom turizmu u Primorsko-goranskoj županiji. Ključna saznanja temeljem dobivenih ocjena su sljedeća:

- Tvrdnja "Ruralni turizam pomaže očuvanju lokalnog identiteta destinacije koji se odnosi na prirodu, kulturu i tradiciju" dobila je najvišu prosječnu ocjenu ($M=4,17$), što ukazuje na to da ispitanici vjeruju da ruralni turizam pridonosi očuvanju lokalnog identiteta i kulturne baštine.
- Tvrdnja "Unaprjeđenje manje razvijenih područja omogućuje se stvaranje boljih uvjeta stanovanja i poboljšanja dobrobiti cjelokupne zajednice" također je ocijenjena visokom prosječnom ocjenom ($M=4,14$), što sugerira da se ispitanici slažu s idejom da ruralni turizam može poboljšati uvjete života u manje razvijenim područjima.
- Tvrdnja "Ruralni turizam Primorsko-goranske županije nije dovoljno razvijen" dobila je nižu prosječnu ocjenu ($M=3,73$). Ispitanici izgleda smatraju da postoji prostor za daljnji razvoj ruralnog turizma u toj regiji.

Ove ocjene pružaju uvid u stavove ispitanika o ruralnom turizmu u Primorsko-goranskoj županiji i sugeriraju podršku ideji da ruralni turizam može imati pozitivan utjecaj na očuvanje identiteta i poboljšanje uvjeta života u ruralnim područjima, ali također ukazuju na potrebu za daljnjim razvojem tog sektora.

5.3. Ograničenja i preporuke istraživanja

Ograničenja koja ste naveli u vašem diplomskom radu su važna za razumijevanje konteksta i interpretaciju rezultata istraživanja. Zamjetna ograničenja u provedenom istraživanju su sljedeća:

- Ograničenje iskustva u izradi anketnog upitnika: Ima dovoljno iskustva u izradi anketnih upitnika ključno je za kvalitetu istraživanja. Nedostatak iskustva može dovesti do postavljanja nejasnih ili nepreciznih pitanja, što može utjecati na odgovore ispitanika. U budućnosti, možda biste mogli surađivati s iskusnijim istraživačima ili konzultirati relevantnu literaturu kako biste poboljšali kvalitetu upitnika.
- Tendencija ispitanika da daju društveno prihvatljive odgovore: Ovo je često prisutna tendencija u anketama i istraživanjima. Ljudi ponekad daju odgovore koje smatraju društveno prihvatljivima umjesto iskrenih odgovora. To može pridonijeti biasu u rezultatima istraživanja. Jedan način da se to ublaži je osigurati anonimnost ispitanika i naglasiti važnost iskrenih odgovora.
- Nereprezentativni uzorak ispitanika: Ako su ispitanici odabrani putem društvenih mreža i elektroničke pošte, postoji rizik da uzorak nije reprezentativan za širu populaciju ili da privlači određenu skupinu ljudi (npr. oni koji su više digitalno povezani). Ovo ograničenje može utjecati na općenitost rezultata i njihovu primjenjivost na cijelu populaciju.

S obzirom na ova ograničenja, važno je naglasiti njihovu prisutnost i razmotriti njihov potencijalni utjecaj na rezultate istraživanja. Također, razmislite o načinima za poboljšanje budućih istraživanja kako biste minimizirali ova ograničenja, kao što su bolje definirane metode

za izradu upitnika i raznolikiji načini odabira ispitanika kako bi se postigla veća reprezentativnost.

6. PERSPEKTIVE BUDUĆEG RAZVOJA RURALNOG TURIZMA PRIMORSKO – GORANSKE ŽUPANIJE

Za ruralni turizam može se zaključiti kako ga karakterizira velik potencijal poticanja lokalnog gospodarskog rasta te društvene promjene s obzirom na komplementarnost ovog oblika turizma s ostalim gospodarskim aktivnostima, doprinosima bruto domaćem proizvodu te pokretanju novih radnih mjesta kao i promicanju disperzije vremenske potražnje. To se odnosi prvenstveno na borbu protiv sezonalnosti.

U nastavku će bit analizirana mogućnosti razvoja ruralnog turizma Primorsko - goranske županije te perspektiva ruralnog turizma Primorsko - goranske županije.

6.1. Mogućnost razvoja ruralnog turizma Primorsko - goranske županije

Izneseni su važni aspekti kako ruralni turizam može pozitivno utjecati na ruralni razvoj Primorsko-goranske županije.

Ruralni turizam može pružiti stabilnost i očuvati postojeće poslove u ruralnim zajednicama, posebno u sektorima kao što su ugostiteljstvo, prijevoz i maloprodaja. Osim toga, otvaranje novih poslova, osobito u hotelijerstvu i ugostiteljstvu, stvara dodatne radne prilike. Turizam dovodi do raznolikosti u ruralnim zajednicama. To znači da zajednice ne ovise isključivo o jednoj gospodarskoj grani (npr. poljoprivredi) i postaju manje ranjive na ekonomske promjene. Ruralni turizam može potaknuti očuvanje tradicionalne kulture i baštine. Turisti često traže autentična iskustva, što potiče lokalne zajednice da čuvaju svoje običaje, umjetnost, i kulturne tradicije.

Očuvanje prirode i okoliša ima ključnu ulogu u atraktivnosti ruralnih područja za turiste. Ruralni turizam može poticati brigu o okolišu i zaštitu prirodnih resursa, što dugoročno pridonosi očuvanju prirode.

Povećanje prodaje umjetnina i lokalnih proizvoda: Turisti često kupuju suvenire i lokalne proizvode, potičući tako lokalne umjetnike i obrtnike. To može pridonijeti ekonomskoj dobrobiti zajednice. Osim otvaranja novih poslova u turizmu, ruralni turizam potiče razvoj povezanih usluga kao što su restorani, trgovine, aktivnosti na otvorenom i druge usluge koje koriste i lokalnom stanovništvu.

Ključno je da se ruralni turizam razvija uz održivost kako bi se osiguralo dugoročno prosperitet ruralnih zajednica. Pravilno upravljanje turističkim rastom, očuvanje prirodnih i kulturnih vrijednosti te suradnja između lokalnih dionika ključni su faktori za postizanje ovih koristi.

Turistička industrija može pružiti značajne prilike za razvoj karijere, posebno za mlade ljude. Kao rastuća industrija, turizam nudi raznolike mogućnosti za zapošljavanje, uključujući poslove u hotelijerstvu, ugostiteljstvu, vođenju tura, upravljanju destinacijama i mnoge druge. U ruralnim područjima, posebno onima s prirodnim ljepotama poput šuma i planina, turizam može biti ključna alternativa tradicionalnim industrijama kao što je šumarstvo. Kao što ste spomenuli, pad cijena drveta i mehanizacija sječe mogu uzrokovati ekonomske probleme u šumskim zajednicama. Ruralni turizam može doprinijeti diverzifikaciji prihoda za te zajednice nudeći rekreacijske aktivnosti u prirodnom okolišu.

Važno je da se razumije i cijeni posebnost prirodnog okoliša i kulturnih vrijednosti šumskih regija kako bi se privukli turisti. To uključuje očuvanje i zaštitu šuma te razvoj rekreativnih sadržaja koji su održivi i ne ugrožavaju okoliš. Edukacija i promocija tih regija kao destinacija za ekoturizam može potaknuti turiste da istražuju i uživaju u šumskim područjima, stvarajući prilike za lokalno stanovništvo i doprinoseći očuvanju prirode.³⁰

Očuvanje i promocija lokalne kulture, umjetnosti i obrta igraju ključnu ulogu u stvaranju jedinstvenog iskustva za turiste i potiču lokalni identitet i ponos zajednice domaćina.

Ruralni muzeji često čuvaju vrijedne artefakte, priče i tradicije koje pomažu posjetiteljima da bolje razumiju povijest i kulturu tog područja. Oni također pružaju priliku za edukaciju i interakciju između lokalnog stanovništva i turista. Ruralni turizam može potaknuti razvoj umjetnosti i obrta tako da potiče lokalne umjetnike i obrtnike da stvaraju autentične proizvode koji su privlačni turistima. Turisti često traže jedinstvene suvenire i rukotvorine koje predstavljaju lokalnu kulturu.

Organiziranje kulturnih i umjetničkih festivala može privući turiste i promovirati lokalnu umjetnost i kulturu. Ovi događaji mogu biti prilika za izložbu umjetničkih djela, izvođenje tradicionalnih glazbenih i plesnih predstava te prezentaciju lokalnih proizvoda. Ruralni turizam

³⁰ Over Stay Tonight - <https://www.overstaytonight.com/rural-tourism/> (pristupljeno 28.06.2023.)

može potaknuti očuvanje prirodnih ljepota i krajolika. Aktivnosti poput planinarenja, biciklizma i ekoturizma potiču očuvanje prirodnog okoliša i podržavaju ekološki održive prakse.

Kroz turističke aktivnosti, posjetitelji mogu naučiti više o lokalnoj kulturi, povijesti i prirodi. To može pomoći u širenju svijesti o važnosti očuvanja baštine i krajobraza. Ruralni turizam omogućuje interakciju između gostiju i lokalnog stanovništva. To stvara prilike za razmjenu iskustava, priče i tradicije te pomaže u jačanju veza između zajednica i turista.

Kroz pravilno vođenje i promociju kulturne baštine, ruralni turizam može biti obostrano koristan i doprinijeti ekonomskom i kulturnom razvoju ruralnih područja.

Ruralni turizam može donijeti brojne koristi, uključujući političke, ekonomske i socijalne. Evo nekoliko ključnih aspekata vezanih uz te koristi: Ruralni turizam može poboljšati političke odnose između lokalnih vlasti i stanovnika. Kroz poticanje razvoja mjesta, vlasti mogu osigurati veće zadovoljstvo građana i time povećati svoju popularnost. Također, turizam može generirati prihode koji se mogu koristiti za infrastrukturne projekte i poboljšanja u ruralnim zajednicama.

Ruralni turizam može pružiti značajne ekonomske koristi. Osim stvaranja radnih mjesta u sektoru turizma, potiče i druge sektore poput ugostiteljstva, maloprodaje i obrta. Također, turističke aktivnosti generiraju prihod za lokalne poduzetnike i poljoprivrednike koji mogu ponuditi svoje proizvode i usluge posjetiteljima. Turistička potražnja za očuvanim prirodnim i kulturnim vrijednostima potiče očuvanje tradicionalnih krajolika i naselja. To uključuje obnovu starih kuća, popločavanje seoskih cesta i očuvanje kulturnih spomenika.

Ruralni turizam može pridonijeti zadržavanju postojećeg stanovništva u ruralnim područjima. Prilike za zapošljavanje i dodatni prihod mogu potaknuti ljude da ostanu u svojim zajednicama umjesto da se sele u urbana područja u potrazi za poslom. Ako se ruralna područja razvijaju kao atraktivne destinacije za turiste, to također može privući nove poduzetnike, investitore i obitelji da se nastane u tim zajednicama. To može potaknuti gospodarski rast i raznolikost.

Povećani prihodi od turizma mogu se koristiti za poboljšanje infrastrukture i očuvanje okoliša. Bolja infrastruktura, poput kanalizacije i odlaganja otpada, može poboljšati kvalitetu života u ruralnim zajednicama i privući više turista. U konačnici, pravilno upravljani ruralni turizam

može stvoriti održive zajednice i pomoći u očuvanju prirodnih i kulturnih resursa tih područja, što je ključno za dugoročni uspjeh i prosperitet ruralnih regija..³¹

Ruralni turizam djeluje u osjetljivim prirodnim okruženjima. Neke od najatraktivnijih turističkih destinacija imaju najosjetljivije okruženje. To uključuje morske i jezerske obale, močvare, visoka planinska područja i polarna područja. Mnoge su studije istaknule prijetnje koje je turizam već donio okolišu. Mir, tišina i autentična priroda sela mogu biti ozbiljno ugroženi. Sva ta pitanja mogu se donekle riješiti vještim upravljanjem krajolikom.

6.2. Perspektiva ruralnog turizma Primorsko - goranske županije

Ruralni turizam predstavlja ključan element aktivacije te održivog razvoja ruralnih destinacija. Upravo ruralni turizam predstavlja pomoć kod očuvanja lokalnih identiteta, tradicijske osnove, zaštite okoliša, jačanja autohtonih, tradicijskih i ekoloških proizvodnji te pružanje pomoći pri razvijanju ruralnog područja na temelju održivog razvoja.

Na temelju provedenog istraživanja koje se odnosi na područje Primorsko-goranske županije može se donijeti sljedeće zaključke kao i prijedloge mjere poticanja kontinuiranog razvoja agroturističkih djelatnosti na tim destinacijama.

Za područje Primorsko-goranske županije može se zaključiti da agroturizam nije dovoljno razvijen kao gospodarska aktivnost. Unatoč tome, primjetne su inicijative za njegov intenzivniji razvoj u budućnosti, posebice na ovom području koje obiluje bogatom bioraznolikošću i ima povoljan geografski položaj.

Geografski položaj županije odnosi se prvenstveno na dobru prometnu povezanost prema većim gradovima Republike Hrvatske te gradom Zagrebom i trima karakterističnim fizionomskim cjelinama - priobalju, otocima te Gorskom kotaru. S obzirom na dominaciju maritimnog

³¹ Ibid.

turizma na području Republike Hrvatske, posebice duž obale Jadranskog mora, čini se da je ruralni turizam još uvijek nedovoljno prepoznat i promoviran diljem Republike Hrvatske.

Može se zaključiti kako se razvijanje agroturizma može dodatno poboljšati na sljedeće načine:

- kroz veća ulaganja,
- kroz poticanje agroturističkih djelatnosti,
- kroz edukaciju poljoprivrednih proizvođača koja se odnosi na dodatne mogućnosti širenja njihovih aktualnih djelatnosti,
- kroz intenzivniju suradnju prema lokalnoj instituciji,
- kroz intenzivniju suradnju prema savjetodavnim službama.

Slijedom navedenog bitno je, prije svega, dobro informiranje te educiranje poljoprivrednika diljem Republike Hrvatske. To se može provesti tečajevima i seminarima te pružanjem pravovaljanih savjeta poljoprivrednicima, poticanjem veće razine iskoristivosti poticajnih mjera, proširenjem ponude proizvoda i usluga, definiranjem strateških ciljeva. Sve navedeno mora biti usklađeno sa ciljevima koji se odnose na očuvanje okoliša te zdravlja ne samo ljudi već i životinja.

7. ZAKLJUČAK

U današnjem vremenu, turizam i turistički oblici neprestano evoluiraju i prilagođavaju se novim i suvremenim zahtjevima putnika. Tijekom godina, promijenili su se i turistički zahtjevi, s turistima postaju sve zahtjevniji u pogledu ispunjenja svojih potreba i želja. Važno je istaknuti da se ruralni turizam na razini Vijeća Europe definira kao turizam koji obuhvaća sve aktivnosti na ruralnim područjima. Ovo se ne odnosi samo na aktivnosti koje se karakteriziraju kao farmerski ili agroturizam. Prema definiciji Vijeća Europe, ruralni turizam obuhvaća turizam na seoskim područjima sa svim aktivnostima koje se odvijaju na tim mjestima. Ključne karakteristike ovog oblika turizma uključuju mirno okruženje, odsutnost buke, očuvanje okoliša, interakciju s domaćinima, tradicionalnu hranu i priliku za upoznavanje s svakodnevnim životom na selu.

Različite procjene sugeriraju da turizam ruralnih područja sačinjava od 10 do 2 posto cjelokupnih turističkih aktivnosti. Istraživanje Eurobarometra potvrdilo je kako 23 posto europskih turista svake godine kao svoje odredište bira selo ili ruralno područje. U ruralnim područjima dolazi do odvijanja raznih kulturnih i prirodnih aktivnosti. Ruralni okoliš karakterizira duga povijest upravljanja sa rekreacijskim svrhama. Pritom je ovaj simbiotski odnos karakterizirao i važan utjecaj prema okolišu i prema aktivnostima. Ruralni turizam važan je oblik turističkog sektora koji ima važnu ulogu i daje mnoge koristi zajednici ruralnih područja. Kada turisti putuju u ruralna područja, oni podržavaju lokalno gospodarstvo i pomažu na razne načine. Ruralni turizam pomaže u razvoju ruralnih područja i životnog standarda zajednica domaćina.

Ruralni turizam je sve veći oblik turizma. Ne radi se samo o boravku na farmama ili posjetima ruralnim područjima. To je više od toga. Ruralni turizam koristi zajednici domaćinu ruralnih područja kao i okolnom prirodnom okolišu očuvanjem i očuvanjem prirodnih resursa. Razvoj ruralnog turizma više je od planiranog procesa. Koristeći pristup orijentiran na aktere, može se promatrati kao dinamičan, tekući društveno konstruiran i dogovoren proces koji uključuje mnoge društvene aktere koji ga kontinuirano preoblikuju i transformiraju kako bi ga prilagodili svojim percepcijama, potrebama, vrijednostima i programima. Nadalje, ruralni turizam smatra se oblikom turizma s velikim potencijalom, pojačan potražnjom za održivijim rješenjima koja se temelje na prirodi, te može doprinijeti otpornosti teritorija. Ruralno područje nije nužno turistička destinacija, ali bi to moglo postati ako su poljoprivredna poduzeća voljna

diversificirati svoje gospodarske aktivnosti ulaganjem u ruralni turizam, a lokalni akteri pružaju aktivnu potporu i sudjelovanje.

Budući da ruralni turizam posjetiteljima iz urbanih sredina pruža razne vrste psihološkog, obrazovnog, socijalnog, estetskog i fizičkog zadovoljstva, doveo je neviđen broj turista u ruralne zajednice, potaknuo gospodarski rast, poboljšao održivost tih zajednica i unaprijedio njihov život standardima. Na primjer, praktičari ruralnog turizma postigli su značajne ekonomske učinke, uključujući više prihoda, više izravne prodaje, bolje profitne marže i više mogućnosti za prodaju poljoprivrednih proizvoda ili rukotvorina. Lokalno stanovništvo može sudjelovati u razvoju ruralnog turizma, a on ne ovisi nužno o vanjskim resursima. Stoga pruža poduzetničke prilike. Iz ekološke perspektive, ruralni turizam je ukorijenjen u suvremenom teoretskom pomaku od njegovanja lokalnih poljoprivrednih resursa do ponovne ravnoteže između ljudi i ekosustava. Stoga su potencijalni doprinosi ruralnog turizma značajni i duboki. Razumijevanje njegovih doprinosa razvoju ruralne zajednice moglo bi potaknuti veća ulaganja kreatora politike i podršku stanovnika. Održavanje aktivnih lokalnih zajednica uz sprječavanje depopulacije i degradacije ruralnih područja zahtijeva holistički pristup i procese koji podržavaju održivost.

Primorsko-goranska županija predstavlja jednu od sedam županija smještenih uz Jadransko more na teritoriju Republike Hrvatske. Ova županija graniči sa Slovenijom na sjeveru, Istarskom županijom na zapadu, Karlovačkom županijom na istoku, te Ličko-senjskom županijom i Zadarskom županijom na jugoistoku. Što se tiče turističkih kapaciteta, Primorsko-goranska županija je zabilježila porast broja postelja u turističkim objektima tijekom 2020. i 2021. godine. Naime, 2020. godine županija je imala 179,722 postelje, dok je 2021. godine taj broj porastao na 184,438 postelja. Što se tiče postelja u hotelima, 2020. godine bilo ih je 18,975, a 2021. godine taj broj se povećao na 22,465. Ovi podaci svjedoče o kontinuiranom rastu turističkih kapaciteta u toj regiji.

Istraživanje u ovom diplomskom radu se provodilo u periodu od 23. do 26. lipnja 2023. godine, u istraživanju je sudjelovalo 137 ispitanika. Provedeno istraživanje je bilo anonimno. Najveći broj ispitanika putuje nekoliko puta godišnje, potom slijede osobe koje putuju jednom godišnje. Najveći broj ispitanika je upoznat sa ruralnim destinacijama Primorsko – goranske županije te bira destinaciju na temelju preporuke. Potom slijede ispitanici koji biraju destinacije koje su

popularne te destinacije koje su najpovoljnije. Najveći broj ispitanika smatra da je kod odabira ruralne destinacije najbitnija netaknuta priroda i mir, potom slijedi autohtona gastro ponuda te kulturna baština. Najveći broj ispitanika smatra da je najvažniji nedostatak ruralne destinacije prometna nepovezanost, moderniziranost te neautohtonost.

Ispitanici su izrazili visoku razinu zadovoljstva sigurnošću i ljubaznošću lokalnog stanovništva tijekom svojih iskustava s ruralnim turizmom. Također, naglasili su zadovoljstvo gastronomskom ponudom u tim područjima. Ispitanici su svjesni važnosti ruralnog turizma za očuvanje lokalnog identiteta destinacije, uključujući prirodu, kulturu i tradiciju. Također, prepoznali su da unaprjeđenje manje razvijenih područja putem ruralnog turizma može doprinijeti poboljšanju uvjeta stanovanja i dobrobiti cjelokupne zajednice.

Unatoč tim pozitivnim aspektima, napomenuto je da ruralni turizam još uvijek nije dovoljno prepoznat i promoviran u cijeloj Republici Hrvatskoj, budući da prevladava maritimni turizam na priobalnom Jadranskom području. Ključno je provoditi informiranje i edukaciju poljoprivrednika diljem Hrvatske kako bi se potaknulo njihovo sudjelovanje u ruralnom turizmu. To se može postići kroz organizaciju tečajeva, seminara i pružanje stručnih savjeta poljoprivrednicima. Također, važno je poticati veću iskoristivost poticajnih mjera te proširiti ponudu proizvoda i usluga u ruralnom turizmu, uz definiranje jasnih strateških ciljeva. Sve te aktivnosti moraju biti usklađene s ciljevima očuvanja okoliša i zdravlja, kako ljudi tako i životinja.

POPIS LITERATURE

1. Ban, B. (2023.): „2022. godina u Primorsko-goranskoj županiji u znaku rekordnog turističkog prometa: Nijemci i dalje najbrojniji“, dostupno na:
<https://novac.jutarnji.hr/novac/aktualno/2022-godina-u-primorsko-goranskoj-zupaniji-uznaku-rekordnog-turistickog-prometa-nijemci-i-dalje-najbrojniji-15295194> (pristupljeno 15.06.2023.)
2. Council of Europe- <http://www.archive-it.org/collections/1966> (pristupljeno 15.06.2023.)
3. Ćurić, K. (2010.): „Agroturizam kao dodatne djelatnosti na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima“, Praktični menadžment, Vol.1., No.1., str. 101-107.
4. Demonja, D., Ružić, P. (2010.): „Ruralni turizam u Hrvatskoj“, Zagreb: MERIDIJANI
5. eTravel - <https://www.etravel.com/explore/travel-industry/what-is-heritage-tourism/> (pristupljeno 16.06.2023.)
6. Fratto, F., Galasso, A., Hausman, C. (2020.): „Rapporto 2020. Agriturismo e Multifunzionalità. Scenario e Prospettive. Rete Rurale Nazionale 2014–2020“
7. Javna ustanova Primorsko – goranske županije - <https://ju-priroda.hr/primorskogoranska-zupanija/> (pristupljeno 10.06.2023.)
8. Kušen, E. (2006.): „Hrvatski turizam, plavo, bijelo, zeleno“, Zagreb: Institut za turizam
9. Li, Y, et.al. (2019.): „Why some rural areas decline while some others not: an overview of rural evolution in the world“, J Rural Stud, Vol. 68., str. 135–143.
10. Liu, C., et.al. (2020.): „Analyzing government role in rural tourism development: an empirical investigation from China“, J Rural Stud, Vol. 79., str. 177–188.
11. López-Sanz, J.M., et.al. (2021.): „Rural Tourism and the Sustainable Development Goals. A Study of the Variables That Most Influence the Behavior of the Tourist“, Front. Psychol., Vol. 11., No. 33., str. 2-15.
12. Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2022.): „Turizam u brojkama 2021“, Zagreb: Ministarstvo turizma Republike Hrvatske
13. Pavoković, G., Randić, M., Šišić, S. (2020.): „Važnost zaštićenih područja za razvoj ruralnog turizma u Gorskom kotaru“, dostupno na: <https://ju-priroda.hr/wpcontent/uploads/2018/02/Va%C5%BEnost-za%C5%A1ti%C4%87enihpodru%C4%8Dja.pdf> (pristupljeno 27.06.2023.)
14. Prigoda - <https://prigoda.hr/pgz-polozaj/> (pristupljeno 10.06.2023.)
15. Ružić, P. (2012.): „Analiza posebnosti i percepcije ruralnog turizma Istre“, Ekonomska misao i praksa, No.1., str. 217-222.
16. Ružić, P. (2010.): „Ruralni turizam“, Sociologija i prostor, Vol. 48., No. 186., str. 142-143.

17. Senčić, J., Vukonjić, B. (1997.): „Marketing u turizmu“, Zagreb: Mikrorad
18. Smart Travel - <https://smart-travel.hr/hrvatska/primorsko-goranska/> (pristupljeno 10.06.2023.)
19. Smolčić Jurdana, D. (2013.): „Razvoj turizma u Primorsko-goranskoj županiji“, Rijeka:
Zavod za prostorno uređenje Primorsko – goranske županije
20. The international ecotourism society - <https://ecotourism.org/what-is-ecotourism/> (pristupljeno 16.06.2023.)
21. Tourism notes- <https://tourismnotes.com/rural-tourism/> (pristupljeno 15.06.2023.)
22. Wilson, S., et.al. (2001.): „Factors for success in rural tourism development“, J. Travel Res. 2001, Vol. 40., str. 132–138.
23. Yang, Z, et.al. (2010.): „Agro-tourism enterprises as a form of multi-functional urban agriculture for peri-urban development in China“, Habitat Int, Vol. 34., No. 4., str. 374– 385.

POPIS ILUSTRACIJA

POPIS SLIKA

Slika 1. Položaj Primorsko - goranske županije	16
--	----

POPIS TABLICA

Tablica 1. Smještajni kapaciteti po županijama 2020. i 2021. godine	21
Tablica 2. Dolasci i noćenja u Primorsko - goranskoj županiji 2020. i 2021. godine	23
Tablica 3. Spolna struktura ispitanika	33
Tablica 4. Dobna struktura ispitanika	33
Tablica 5. Struktura ispitanika prema obrazovanju	34
Tablica 6. Struktura ispitanika prema zanimanju	34
Tablica 7. Struktura ispitanika prema obiteljskom statusu	35
Tablica 8. Učestalost putovanja	36
Tablica 9. Ruralne destinacije Primorsko – goranske županije.....	36
Tablica 10. Način biranja destinacije	37
Tablica 11. Stav ispitanika prema karakteristikama destinacije	37
Tablica 12. Stav ispitanika prema nedostacima ruralnih destinacija	38
Tablica 13. Važnost elementa ruralnih destinacija	39
Tablica 14. Stav ispitanika prema tvrdnjama o ruralnom turizmu	40

PRILOZI

Prilog 1. Anketa

EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE STAVA ISPITANIKA PREMA STANJU I PERSPEKTIVI RURALNOG TURIZMA PRIMORSKO – GORANSKE ŽUPANIJE

Poštovane/i,

molimo Vas da sudjelujete u anketi kojom se žele istražiti stavovi ispitanika prema stanju i perspektivi ruralnog turizma Primorsko – goranske županije.

Dobiveni rezultati koristiti će se u svrhu izrade istraživačkog dijela diplomskog rada.

Anketa je anonimna te Vas molimo da na pitanja odgovorite iskreno radi što vjerodostojnijih rezultata.

Zahvaljujem Vam se na sudjelovanju i vremenu koje ste odvojili za ispunjavanje ove ankete.

1. Koliko često putujete?

- a) ne volim putovati
- b) jednom godišnje
- c) nekoliko puta godišnje
- d) često putujem

2. Jesu li Vam poznate ruralne destinacije Primorsko – goranske županije? a)

- da
- b) ne

3. Biram destinaciju na temelju:

- a) destinacije koje su najpovoljnije
- b) destinacije koje su popularne
- c) destinacije na temelju preporuke

4. Kod odabira ruralne destinacije, koje karakteristike su Vam najbitnije? (mogućnost višestrukog odgovora)

- a) netaknuta priroda i mir
- b) kulturna baština
- c) blizina grada

- d) autohtona gastro ponuda
- e) prometna povezanost
- f) kulturni sadržaji
- g) Internet
- h) bazen
- i) sportske aktivnosti
- j) prikladno za djecu
- k) ostalo: _____

5. Koji su nedostaci ruralnih destinacija? (mogućnost višestrukog odgovora)

- a) prometna nepovezanost
- b) gastro ponuda
- c) neautohtonost
- d) moderniziranost
- e) ostalo: _____

6. Označite znakom "X" od 1-5 elemente ruralnog turizma Primorsko – goranske županije
(1 označava izrazito nevažan utjecaj, 5 izrazito važan utjecaj),

FAKTORI	1	2	3	4	5
Ponuda i kvaliteta izleta					
Ljubaznost lokalnog stanovništva					
Turističke informacije u destinaciji					
Povijesno-kulturna baština					
Kulturni i zabavni programi					
Kvaliteta smještaja					

Uređenost i ponuda u smještaju					
Gastronomska ponuda					
Sigurnost					
Ukupni odnos cijene i kvalitete					

7. Označite znakom "X" od 1-5 tvrdnje koje se odnose na ruralni turizam (1 označava izrazito nevažno, 5 izrazito važno).

TVRDNJE	1	2	3	4	5
Unaprjeđenje manje razvijenih područja omogućuje se stvaranje boljih uvjeta stanovanja i poboljšanja dobrobiti cjelokupne zajednice.					
Ruralni turizam pomaže očuvanju lokalnog identiteta destinacije koji se odnosi na prirodu, kulturu i tradiciju.					
Uz pomoć razvoja ruralnog turizma stvaraju se preduvjeti za razvitak turističkih destinacija Primorsko – goranske županije.					
Ruralni turizam jača položaj destinacije uz privlačenje većeg broja turista.					
Ruralni turizam pomaže očuvanju lokalnog identiteta destinacije koji se odnosi na prirodu, kulturu i tradiciju.					
Ruralni turizam doprinosi očuvanju prirodnih osnova življenja i krajolika Primorsko – goranske županije.					

Ruralni turizam pomaže obnovi sela i pruža namjenu starim ruralnim jezgrama Primorsko – goranske županije.					
Ruralni turizam doprinosi zaštiti krajolika i životnog prostora Primorsko – goranske županije.					
Ruralni turizam potiče rast zaposlenih u srodnim industrijama Primorsko – goranske županije.					
Povećani razvoj ruralnog turizma je ključan za pozitivan učinak na ekonomiju i zapošljavanje Primorsko – goranske županije.					
Ruralni turizam pruža mogućnost zapošljavanja radi održavanja regionalne populacije Primorsko – goranske županije.					
Ruralni turizam Primorsko – goranske županije nije dovoljno razvijen.					
Ruralni turizam Primorsko – goranske županije nije dovoljno marketinški reklamiran.					

8. Spol:

a) muški

b) ženski

9. Dob:

- a) 16-25
- b) 26-35
- c) 36-45
- d) 46-60
- e) više od 60

10. Obrazovanje:

- a) SSS i niže
- b) VŠS
- c) VSS
- d) magisterij
- e) doktorat

11. Zanimanje:

- a) student/ica
- b) zaposlen/a
- c) nezaposlen/a
- d) umirovljenik/ica

12. Koji je Vaš obiteljski status?

- a) samac
- b) u vezi

- c) u braku
- d) razveden/a
- e) umirovljenik/ca